

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Apologia Libri De Reditibus Ecclesiasticis

Azpilcueta, Martín de

Antverpiæ, 1574

Propugnaculum Apologiæ Libri De Reditibus Ecclesiasticis Doct. Martini Ab
Azpilcueta Navarri, Ad S. D. N. Gregorium XIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40048

PROPUGNACVLVM
APOLOGIÆ LIBRI DE
REDITIBVS ECCLESIA-
STICIS DOCT. MARTINI AB
AZPILCVETA NAVARRI,
AD
S. D. N. GREGORIVM XIII.

N 3 GREGO-

OTV prop. &c. Dilecto filio Martino ab Azpilcueta Doctore
 Nauarro Cathedra prima functionis sacrorum Canonum incli-
 ta Vniuersitatis Conymbricen. iam pridem rube donato in Rom.
 Cur. nostrus, sacraeq; nostro in foro conscientia Penitentiaria ob-
 sequus residenti. Nuper à sœ. rec. Pio PP. V. pradecess. nostro,
 emanarunt littera tenoris sequentis: Dilecto filio Martino ab
 Azpilcueta, Decretorum doctore, Pius V. Dilecte fili, salutem
 & Apost. ben. &c. Dudum à sœ. rec. Paulo PP. III. pra-
 dec. nostro, emanarunt littera tenoris subsequentis: Dilecto filio Martino de Azpilcueta
 Decretorum Doctore, primariâ cathedram Iuris Canonici in vniuersitate studij Conymbr.
 actu regenti, Paulus PP. III. Dilecte fili, salutem & Apost. ben. &c. Cum (sicut nobis
 exposuisti) vt aliis iuxta traditum tibi à Deo talentum, prodesse posses, nonnullas le-
 cturas super voluminibus Decreti, & Decretalium, non sine maximis laboribus & vigi-
 liis, ad laudem diuini nominis, cuius ope litteraria rei, & Christiana Reip. consuluisse &
 profecisse credis, scribendo composueris, & compilaueris; easque de proximo, tuis pro-
 priis expensis, in lucem edere, & imprimi facere intendas. Pro parte tua nobis fuit hu-
 militer supplicatū, vt tibi, quod lectura huiusmodi absque tuo consensu imprimi non possint,
 vt tuarum vigiliarum effectu lateris, concedere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos
 volentes te specialis gratiâ fauore prosequi; huiusmodi supplicationibus inclinati, tibi quod
 ad septennium à die quo tu lecturas predictas imprimi feceris, computandum; nullus alius
 per vniuersum orbem Christianum constitutus, lecturas ipsas vel earum aliquam partem
 imprimere aut imprimi facere; vel impressas in sua domo aut alibi habere & tenere, nec
 illas vendere, seu mutuo aut ex dono, vel alias donare possit; auctoritate Apostolica, tenore
 presentium, de speciali gratia indulgemus. Districtius inhibentes in virtute Sancta obedi-
 tiis, & sub excommunicationis pena, eo ipso si fuerit contra factum incurrenda, omnibus
 & singulis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, & quauis etiâ
 Apostolica auctoritate aut facultate surgentibus, per vniuersum orbem constitutis, ne le-
 cturas huiusmodi vel earum aliquam partem, absque tuo expresso consensu & licentia,
 septennio predicto duntaxat durante, imprimere seu imprimi facere, aut vendere seu do-
 nare presumant. Non obstant. constitutionib. & ordinationib. Apostolicis, ac quarum-
 cunque prouinciarum, & locorum statutus & consuetudinibus etiam iuramento, confirma-
 tione Apostol. vel quauis firmitate alia roboratis; nec non priuilegiis, indultis & litteris
 Apostolicis quibusuis Prouincis, & illarum personis ac vniuersitatibus & collegiis, etiam
 per nos, & Sedem Apostolicam sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis
 clausulis & decretis, etiam derogatoriis derogatoriis, vel alias quomodolibet concessis,
 confirmatis, & etiam iteratis vicibus innotatis. Quibus omnibus, etiam si de illis, eorumq;
 totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum; non autē
 per clausulas generales id importantes, mentio, seu quauis alia expressio habenda, aut ex-
 quisita forma ad hoc seruanda foret: huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur,
 presentibus pro expressis, & de verbo ad verbum insertis habentes; illis alias in suo robore
 permansuris, hac vice duntaxat, specialiter & expresse derogamus: ceterisque contrariis
 quibuscun-

quibuscunque. Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die VIIII. Ian. M. D. XLIIII. Pont. nostri Anno IX. L. de Torres. Et deinde Cum sicut nobis nuper exponi fecisti: tu, qui (sicut asseris) rogeris à multis, ut opera tua tam prius edita, quam nondum edita, quæ super iure Pontificio, & super pertinentibus ad declarationem illius, habes composita, typis excudi faceres, idque facere proponas (vita comite, & Deo iuuante) impensis tuis, & te presente, quo correctiora, auctiora, & pientiora prodeant. Nobis humiliter supplicari fecisti, ut in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur: Nos te amplius gratia fauore prosequi volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, Apostolica auctoritate tenore presentium, declaramus, intentionem nostram esse, ut dicti Pauli Prædecessoris litteræ, quæ de lecturis loquuntur, habeant etiam locum in aliis Commentariis, libris & tractatibus, quæ tu edideris super his quæ pertinent ad præfati Iuris Pontificij declarationem, non obstantibus omnibus supradictis, quæ idem Paulus prædecessor in dictis præinsertis litteris voluit non obstare, Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris Die XVIIII. Maij. M. D. LXXI. Pontific. nostri anno VI. P. Tatus. B. De Castro. Nos eundem Martinum specialibus fauoribus & gratis prosequi volentes, statuimus, prædictoq; Martino concedimus Motu simili, & ex certa nostra scientia, litteras s. re. Pauli III. & Pij V. prædecessorum nostrorum præinsertas, locum habere, & se extendendi in his quæ de lecturis & aliis loquuntur in quibuscunque Cõmentariis, & tractatibus, quæ idem Martinus ediderit super prædicti iuris Pontificij declaratione & interpretatione, & præsertim super MANVALI CONFESSARIORVM ab eo prius lingua Hispana edito, nunc recognito, aucto, Latinitateque donato, non obstantibus omnibus, quæ prædicti prædecessores voluerunt non obstare: presentisque nostri Motus proprij solam signaturam sufficere, & ubique fidem facere in iudicio & extra, regula contraria non obstantibus & mandamus. Et insuper quia difficile foret, presentem nostrum Motum proprium ad quæcunque loca deferri, volumus, & Apostolica auctoritate decernimus ipsius transumptis, vel exemplis, etiam in eisdem libris, lecturis, Commentariis, Manuali, & aliis operibus huiusmodi impressis, plenam & eandem prorsus fidem ubique in iudicio & extra adhiberi, quæ presenti originali adhiberetur.

Placet V.

Datum Romæ, apud Sanct. Petrum, Non. Nouemb.
Anno I.

N 4 S. D. N.

S. D. N. GREGORIO XIII.

PONT. OPT. MAX.

MARTINVS AB AZPILCVETA
DOCTOR NAVARRVS, PERPETVAMIN ISTA SVA MIRA GVBERNANDI VIGI-
LANTIA PERSEVERANTIAM.

VAM humillimè beatissime Pater sup-
plico S. V. vt qui crederis dignatus fuisse
legere quandam Antipologiam tibi di-
catam, & aduersum me scriptam, digne-
ris quoque & si non legere, saltem audi-
re, vel certè summam relatam cognosce-
re huius epistolę subiectę quam ad pium lectorem scribo,
precatus Deum Opt. Max. vt cuius diuina prouidentia
mirabiliter ad istam maximam monarchiam electus fui-
sti, cuiusque consilio mirabilius eam gubernas, in terris;
eiusdem immensa bonitate mirabilissimè olim regnes in
cælis. Amen.

SIMONIS MAGNI RAMLOTÆI

BELGAE I. V. D.

Ad pium lectorem Elegia.

QVANTA sit immoti stabilisque potentia Veri,
Nos passim, Lector, pagina sacra docet.
Quin etiam varios impetibus docta per vsus,
Quæ dici rerum certa magistra solet.
Nam solidum quamuis marmor consumat, & æra
Longa dies, dura singula fauce terens,

Regna

Regna Semiramidis, Romana Palatia, Nili
 Pyramides, Solymi fana superba Dei:
 Splendida Luculli, & radiantia tecta Neronis,
 Mausoli, & Truiæ marmora rara Deæ:
 Maius opus Verum, quod nec dissoluere possunt
 Sæcula, nec rauco fulmina iacta sono.
 Non hoc conficiunt Martis fera bella ferocis,
 Nec caua lorato scuta gerenda sinu.
 Non galea, non hasta teres, gladij que micantes,
 Spicula, tela, arcus, lancea, funda, manus.
 Per medias sed fixa acies, medijsque tumultus,
 A dæmonia manet, fundit & vsque dolos.
 Atque suis iugulat sinuosa sophismata technis,
 Quas struit errorum perniciofa lues.
 Scilicet accepto ut florescit vulnere virtus,
 Sic magis hæc, fuerit si exagitata, micat.
 Quod probat exemplo doctrina hoc tradita libro,
 Quæ micat illato mastige multo magis.
 At contra, occasu fallax doctrina perenni
 Commentis propriis ludificata ruit.
 Haud secus ac validis magalia peruia ventis,
 Sarmiento fragili rustica structa cadunt.
 Nil itaque est mirum, illustris si scripta NAVARRI
 Perstant, repperias vix quibus utilius:
 Nam pia de vultu conatur sumpta Tonantis
 Scribere, ab hoc solo præmia percipiens;
 In quod non auium, legum sed consulit exta,
 Quas natura tulit, Prodeus, atque Deus.

Scuto circumdabit te veritas eius, Psalm. 90.

PIO LECTORI MARTINVS

AB AZPILCVETA, DOCTOR

NAVARRVS, S. IN DOMI-

NO PLVRIMAM.

RESPONSIVVS quam breuissimè cuidam Antipologiae scriptae in me, & S. D. N. dicatae, praemoneo te pie Lector, scripsisse me sermone Hispano, in Hispania abhinc circiter octo annis quendam libellum, de retribus Ecclesiasticis super c. fin. 16. q. 1. quem Regi nostro Philippo II. Catholicissimo nonnullis de causis dicaui, & postea latinitate donatum in Latino, fel. record. Pio V. ob alias nuncupavi: in quem quidam N. (huius nomen causa honoris & amoris, taceo,) genere & munere illustris, alium eiusdem tituli librum me praesente, & nullatenus praemunito, in Vrbe editum eidem Pio dedicauit, spiritu non factis (vt quibusdam etiam Illustrissimis viris visum fuit) amico, cum ante triginta annos Salmanticae fuisset mihi multis nominibus amicus, quando ego primae functionis canonum Cathedralis, post multorum annorum praefectionem regebam, & nondum ipse illos audire cepisset, & de quo in Vrbe bene mereri studui, etiam in quibusdam suae conscientiae scrupulis contundendis, cui profecto non respondi, nisi intellexissem aliquot auditores meos antiquiores illo utriusque Iuris professione, in Vrbe & in Hispania, voluisse respondere, & timuissim, ne in ea re pro sua in me maxima beneuolentia, modum excederet, & ne plurima vera quae facta recta remanere Reipub. Christ. intererat, iusto patrocinio destituerentur. Quare, ipsemet debita cum modestia, & tacito nomine, causa praedicta, Apologiam eius compositam eidem Pio nuncupavi, reputans fore, vt ei satisfaceret: contra tamen euenit, quoniam licet suum librum iterum, vt ipse testatur, in Hispania imprimi fecerit, & multa vt audio mutauerit, Antipologiam tamen praedictam clam me misit ad Urbem, quae nudiustertius x. Kal. Nouemb. huius an. M. D. LXXI. quo finem editioni Latinae Manualis Confessoriorum ponebam, in manus meas venit: cui Antipologiae eisdem de causis quibus Apologiam scripsi, hoc quoque, ceu eius auctariu 20. Responsis digestum, sub censura tamen sanctae Sed. Apost. & cuiuslibet alius recte sentientis, sub ioc: precatu imprimis D. IESVM, de cuius patrimonio Christianè impendendo agitur, vt suae gloriosissimae Virginis matris interuentu, spiritu recto nos donet, & principali confirmet, quod dicenda omnia ei placeant. Amen.

SYMMARIVM.

Auctor cur iuste commotus condonet, & cur ei senium male impropertur. nu. 1.

IN primis igitur, fateor me pro fragilitate mea, prima eius lectione paulu fuisse commotū, quod viderem me falsitatis, mēdacijs, philautie, detractionis, adulationis & senectutis, tum clara, tum fucata oratione argui, subsannari, & irrideri: imò & religionis ergo despici, & qualis antea fuerim oblitū esse predicari, sed re altius sedata mente pefata, animaduerti mearū partium esse, imitari eum qui cum malediceretur, non maledicebar, & senectutis opprobriū pro beneficio ducere, quippe quod est magna mihi occasio gratias agēdi Deo Opt. Max. quod adeo sanā mentē quoad naturalia in corpore sano, dedit, vt octogessimū annū agens, post tot labores, in tot Academijs exantlatos, nullo corporis morbo laborē, ieiunia, ac officij mei munera, tam suaue ac vnquā feram, & ea vi memoria, & intellectu vigeā, vt clarē intuear nunquā mihi fuisse minus ineptā euboliā, nec minus obliquā synesim, nec voluntatē minus passionum nebulis subiectam: cuius rei argumenta sunt Commentaria in c. Cum minister 23. q. 5. & in c. Nō liceat, 12. q. 2. & prædicta Apologia, quicquid ipse solus ei obiiciat, & traductio Manualis Confessoriorum adeo repurgata, aucta, & reformata, quæ hoc triennio edita, & iis quæ antea ediderā collata id palam demonstrāt. Quod ipsum faciūt respōsa quotidiana tā in sacra Pœnitentiariæ Prætorio, quā extra illud à varijs variatū orbis plagarum petita, & à nobis in dies reddita, cōparata iis quæ antea respōdere solebamus. Quæ non ad instantiam sed ne opuscula nostra, quæ

quamplurimis prodesse audio, nominis mei iactura, desinant eis esse vtilia, commemoramus (Deo teste) cui essemus ingrati, & mentiremur, si secus diceremus, & ea omnia ei adeo accepta non ferremus: vt nil nisi errata, & minus dolata, nobis adscribamus.

Secundò, quod duæ sunt cōclusiones principales quibus ego in Cōmētario c. fin. 16. q. 1. digesto in tres quæstiones, respōdi ad duas earū primas. Altera, quod beneficiarius vanè vel profanè dispēdēdo fructū redituū beneficij, peccat mortaliter. Altera, quod non solum peccat, sed etiam ad restitutionē qua parte potest, tenetur. Ad quas defendēdas scripsi principaliter præfatam Apologiam, cōtra prædictum librum N. licet multa alia ad eas pertinentia quæ mihi visa fuerunt in suo libro digna censura, addiderim, & vt cōfusione, tædio, labore, & impensa tepie lector leuarē, inserui ei oīa quæ in libello N. & meo, ad eas pertinentia cōtinebātur, simul cū his quæ nouè addebā. Quo fit, vt immeritò cēties reprehēdar ab N. quod dicta in illo cōmētario, repeto in Apologia, cū in Epistola ad te in eius principio data, pmississē, & protestatus essem, me id in rem tuam facturum. SYMMARIVM.

Beneficiariū peccare mortaliter disponendo vanè vel profanè iam nūc N. fatetur; et sic non absoluitur volens id facere, vel non reuocans factum si potest, contrarium tamen eum dixisse in priore libello monstratur 22. & amplius locis, nu. 2.

II. Tertiò gratias ago Deo Opt. Max. & ob amorem eius cōdono N. omnia impropertia sua responsionis, quatenus me, vt priuatam personā tāgūt, eo quod tandē planè confiteatur priorē præfatarum cōclusionum, puta beneficiarium peccare mortaliter, vanè,

vanè, vel profanè impendèdo fructus sui beneficij, etià quando laicus simili modo impendendo suos, non ita peccaret, quod tamen non fecit vsque ad pag. 23. in qua, superatus (ni fallor) argumentis meis, respondens Mon. 40. id cōfessus est semel, & postea iterum ad Monit. 7. q. 2. pag. 58. gratias, inquam, ago Deo; tum, quia placet ei veritatem præualere, tum quia multi Urbis respiciunt qui opinioni cōtrariæ, tanquam laxiori, & appetitui suauiori, adherere coeperant, dicentes, satis esse sibi, vt bona consciētia possent impendere suos redditus beneficiales in profana, perinde ac patrimonialia liberè pro suo libito: habere pro se opinionem tanti Doctōris, qui ausus fuerit Doctōri NAVARRO in faciem respondere, edito libello, & dicato fæl. rec. Pio V. Pont. Max. ignorantibus quid sua Sanctitas respōdisset. Tum quia iam super ea nulla erit cōtentio. & illa tanquam constituta, & confessā, ad confirmationem alterius apūssimè vti poterimus. Quam vt nemo tot fulcris fulciuit quot nos fulcimus in præfata Apologia q. 1. Monito 27. & 38. & seq. Ita nemo eam tot modis restrinxit: vt enim satagi vias malè dandi obstruere, ita conatus sui vias bene dandi aperire, ampliando & probando multas dandi intuitu pietatis, paupertatis, remunerationis, & iustitiæ, non solum obligantis de præcepto, sed etiam de consilio, vel honestate, vt videre est in prædicta q. præsertim à Mon. 77. Que res omnibus beneficiariis debet esse gratissima, quippe qua ars bene dandi, docetur. Stat igitur conclusio ab omnibus & etià ab N. confessā, quòd beneficiarius impendens quantitatem notabilem reddituum suorum benefi-

cialium, vanè, vel profanè, id est, sine iusto respectu pietatis, paupertatis, remunerationis, vel iustitiæ, quæ ipsum ad id obligat, saltem de consilio, vel honestate, peccat mortaliter. Huic cōclusioni est consequēs, non posse absolui à confessario illum beneficiariū qui habet propositū impendendi notabilem quantitatem reddituum sui beneficij in profana, vel vana exceptis modis prædictis, nisi desinat ab eo, quoniā eiusmodi propositū est peccatū mortale, cū velle facere id quod est peccatū mortale, sit mortale, c. Vouētibus 17. q. 1. c. periculosè. & c. si cui, de pœnit. dist. 1. & is quem non pœnitent omnium peccatorum mortaliū, nequit absolui, c. Desinat, de reg. iur. & c. fratres, de pœnit. dist. 5. Consequitur item quòd qui beneficiarius, testatus est, vel legauit, vel aliam dispositionem quam iure reuocare potest, de redditibus beneficalibus, in profana fecit, tenetur pœnitere, & cōsequenter reuocare illa, vt quidā marimus Prælatus Hispaniæ cū propinquus morti legasset vni nepoti suppellectilem suam valoris plus quam centum millium ducatorum, monitus à Confessario Dominicano, quòd rectā infernum adiret, petito, & accepto remedio, quod vnicum erat, reuocauit illud, & in pia mutauit, precatus nepotem, vt id boni consulere, qui non solum boni consuluit, sed & sua omnia obtulit, vt ea piis redderet, si ad suæ animæ salutem, id opus esset.

Quarò, quòd perperā me arguit falsitatis, eo quòd in prædicta Apologia dixerim eum in suo libro tenere contrarium prædictæ conclusionis, nempe, clericum de fructibus superfluis sui beneficij ita liberè posse disponere, ac laicum de fructibus sui patrimon-

rimonij, & ob id non plus peccare mortaliter, vanè, vel profanè disponendo de illis extra pios vsus, quàm illum, & eo magis, quòd multis Apologia meæ locis congestis nonnulla iniuriosa verba miscèdo id faciat, subdens, quòd non citò loca in quibus id ipse teneat, quum notorium sit vrbis, & orbis partibus in quas liber eius in vrbe typis excusus pertinet, eum multis eiusdem, tum directè, tum per firmam consequentiam id tenuisse, primo quidem, fol. 174. pag. 2. ibi: *Opinio S. Thomæ est, quòd Episcopus, & clericus potest disponere de redditibus sui beneficii vel portionis sibi assignate, eo modo quo de bonis patrimonialibus.* Atin confesso est clericum de suis bonis patrimonialibus tam liberè posse disponere in vita & in morte, ac laicum de suis, iuxta text. cum glos. c. quia nos, de testam. & arg. cap. cum dilectus, eù glos. memorabili de iur. par. ergo per consequentiam necessariam tenet id quod diximus eum ibi tenuisse. Secundo, in eadem pagina 1. ibi. Et ita vult D. Thom. quòd illorum fructuum Episcopus & Clericus sint Domini, & à lege iustitiæ liberi, licet lege charitati sicut in aliis etiam bonis & clericis, & laici (vt infra dicemus) non sint soluti. Nonne hic directo exæquat in hoc clericum laico?

III. fol. 175. pagina 1. ibi. *Qua opinio S. Thomæ videtur hoc argumento probari, clericus sicut in bonis suis patrimonialibus habet dominium, ita habet in fructibus sui beneficii, ergo eodè modo de istis, sicut de illis disponere potest.* Nonne palam dicit clericum esse tam dominum reddituum beneficii, ac patrimonij sui? Nonne argumētum quod adducit ad probandum opinionè quam ipse male imponit S. Thomæ fundat in hac paritate laici, & clerici, & patrimonij,

& redditus beneficiorum? Cùm ergo ipsemet cum omnibus tam Theologis, quàm Canonistis teneat laicum non peccare dispendèdo bona sua extra sustentationem suam, & opera pia, modò ordinatè id faciat, imò nec si inordinatè faciat sine prejudicio tamè alterius, plus quàm venialiter, per firmam consequentiã cõstitetur clericum idem facientem, de redditu ecclesiastico, non peccare mortaliter, quod nos diximus eum tenuisse.

III. fol. 175. inducens pro se cap. Peruenit, de fideiussor. quo respõdet Papa debita beneficiarij soluenda esse de fructibus beneficii illius. Post confutatas aliorum solutiones, subdit hæc verba fol. 176. pag. 2. *Ex quibus de iure, & obseruantia apparet illos fructus non esse debitos pauperibus, alioquin id fieri nõ posset: Iniustum enim esset quòd ex re alteri debita, alteri satisfiat: signum ergo manifestissimum est, illos esse fructus proprios ipsius clerici, & eos liberè posse alienare, & hoc ratione maxima nititur, nam iniquum esset, vt clericus possidens beneficium pingue, eximatur à debitis, essetq; omnino cõmercium ei interdictum, quod nullo canone factum est, imò permissum clerico est vendere, & emere, dummodo non ita mercetur, vt mercatoris nomē, & officium usurpare videatur. Nec potest dici quòd id contingat, non quia dominus sit, sed quia administrator cum libera, qui licet peccet, nõ tamen in exteriori foro facta ab eo reuocatur, vt Card. & alij de quibus in sua opinione retulimus. Hæc ibi. Nonne clarè asserit beneficiarium esse plenum dominum fructuum sui beneficii? Nonne etiam damnat Card. decetè quòd peccat eo modo, quo administrator cum libera peccaret? Nonne ait signū manifestissimum esse prædictos fructus esse proprios beneficiarij, & ideo liberam*

liberam facit ei emptionē & veditio-
nem eorum sicut laicis, modò merca-
toris nomen non vsurpet? Nonne qui
hæc ait, directò, & consequenter ait,
eū non peccare in his plus quàm lai-
cum? Nonne ait Papæ responsum in-
iustū iudicandum esse, si tales redditus
deberentur pauperibus? quia iuberet
soluere creditorib⁹ de eo quod antea
erat pauperum, siue debitum paupe-
ribus. Nonne ait clericum posse alie-
nare illos perinde ac laicum? Nonne
per hæc clericū æquat laico in domi-
nio reddituū suoru? Quid enim aliud
denotat verbum (Plenos dominos)
cum aliis idem denotantibus?

V. fol. 178. pag. 1. ibi Ex discursu
extravaganti Suscepti, Apparet manifestè
quòd supportatus oneribus, & diuino cultu
exhibito, fructus beneficiorum sunt omni-
no liberi, quod non esset, si omnia qua su-
per sunt, egentibus & pijs operibus essent
dispensanda. Imò & ibidē admittitur consue-
tudo, vt beneficiatus habeat heredes in
fructibus sui beneficij, etiam anni post mor-
tem suam sequentis. Et ita non solum do-
minium, & proprietatem fructuum viuo con-
ceduntur, sed & mortuo consuetudine de-
beri possunt, ergo natura fructuum bene-
ficiorum non est talis, vt superflua paupe-
rum sint: nihil enim potest magis super-
fluum reperiri, quàm quod mortuo refer-
uatur. Hæc ibi. Pondera in his ver-
ba illa, omnino liberi, & quòd non
sunt dispensanda pauperibus, & illa,
quibus etiam heredes permittit.

VI. fol. 178. dum fundans se in
effectu diuisionis transferendi in do-
minium, sic concludit. Intellege quòd
trāsferatur dominium, scilicet vt dominū,
quod antea erat commune, & non diui-
sum, nunc in ea parte sit proprium, & ab
omni communiore liberi in: quo fit, vt de
illius portione fructibus liberè, tāquam ve-

rè dominus, disponere possit: quod enim cō-
mune erat, proprium est effectum. Hæc
ibi. Pondera singula verba quæ signifi-
cant clericum habere proprietatem
& dominium reddituum ecclesiastico-
rum, perinde ac laicum suorum.

VII. eod. fol. & pag. ibi. Quod ex
prædicta diuisione pauperibus vel pauperi
tribuitur, ita fit ipsius pauperis, vt nulla
obligatione astrictus sit, & etiam si aliquid
sibi supersit, restituere, nec aliquis vn-
quam pauperis rem sibi datam pleno iure
eius effici negauit, ergo idē dicendum est
de clerico quoad portionem sibi assignatam,
& hoc argumento vitur frater Dom. de
Soto in d. libro 10. de iust. & iur. q. 4.
artic. 3. in 3. conclus. licet solum vitur
quoad ea, quæ sub elemosina nomine cle-
ricis dantur, tamen ad omnia etiam quæ
ex redditibus sua portio clericis applican-
tur, apt. vi potest; quod probatur, quia cum
portio pauperum, & portio clericis, ex eo-
dem cumulo deducatur, non est cur diuer-
sò iure censi possit, cum ab vna eadēq;
re proueniat. Nōne clarè exaquat pau-
perem acquirentem per elemosina-
nam, & clericum acquirentem reditu-
m? Nonne ait pauperem liberum
dominium querere in elemosina?
Nonne superat in hac re Sotum,
quem constat tenere quod dico eum
tenuisse?

VIII. fol. 179. pag. 2. ibi. Si mi-
les facit suum stipendium, si suam merce-
narius mercedem, quare clericus redditum in
stipendium sibi assignatos suos non efficiet
nec in milite neque in mercenario distin-
guitur, an id quod sibi statutum est, neces-
sarium in victum sit, & vestitum, vel aban-
dans sit, & superfluum: nam, si vltra labo-
rem dominus mercenario retribuatur libera-
litas domini non debet efficere vt nos ob id
iniquiores simus. Hæc ibi. Nonne ex-
quat dominium clericis in redditibus

fructibus

fuis, dominio militis in suo stipendio? Nonne tam plenum & liberum facit dominium clerici quam mercenarij? At in cōfesso est militem & mercenariū non peccare eo solo, quod stipendiū vel mercedē impēdāt, extra opera pia, ergo fatetur nec clericum idem facientem peccare, præsertim mortaliter, eo solo quod idem faciat. Et hoc est quod nos dicimus eum tenuisse.

IX. fol. 180. pag. 1. ibi. Si igitur Ecclesia vberes, & abundantes fructus clerico assignavit, clericus illius stipendij largioris eodem modo dominus est, sicut & iusti, & necessitati soli sufficientis. Nonne patificat superflua clericorum cum superfluis militum & mercenariorū, quoad peccandum vel non peccandum per dispensationem illorum? At hoc est quod dicimus eum tenuisse.

X. fol. 182. ibi. Manifestū ergo consuetudines prædictas excusare à peccato mortali, & liberare à lege iustitia, alias male faceret ecclesia eos ita tolerando, quod dicere esset impium, & insanum. Nonne palam fatetur non peccare mortaliter clericum liberē suos redditus extra pia infumendo?

XI. fol. 183. pag. 2. ibi. Melius esset, vt consuetudine induceretur, vt qua superflua omnes in pauperes largiretur, sed licet optandum id sit, non tamen imperandum. Nonne palam tenet clericū non teneri de præcepto, nisi consuetudo aliud dicat, ad erogandum superflua pauperibus? Ergo consequenter dicit eum iure non peccare mortaliter, imò nec venialiter, quū consilia non obligent etiam ad veniale, nisi ob cōtempum glōf. sing. in c. Quis autem, 10. dist. quod est plus quam quod nos dicimus eum tenuisse.

XII. fol. 187. pag. 2. ibi. Ergo & portio clericorum à lege iustitia, licet su-

persuat, est secuta. Nonne concludit non peccare clericum plus quam laicum in distributione sui patrimonij? At laicus nō peccat mortaliter, nec venialiter ob id solū, quod nō det superflua pauperib⁹, excepto necessitatis articulo, ergo consequenter idem ait de clerico quoad redditus ecclesiasticos.

XIII. fol. 190. pag. 2. copiosius adhuc ibi. Card. Zabarell. his angustis constitutus, existimavit hos canones eō pertinere, vt clerici peccati rei constituantur, ab illis verò aded administrationem cum libera sibi facultate cōcessam, vt quicquid de bonis in vita statuerint, rata, firmāq, habeantur, nec restitutionis necessitate obligentur, posse tamen eis administratione interdicti, interim tamen gesta retraheri non posse: sic igitur vult peccare eos, qui superflua non dant pauperibus, ad restitutionem tamen obligari noluit. Quæ opinio licet videatur in S. Thoma opinione aliquo modo incidere, in multis tamen differt, cum Card. clericos non dominos, sed administratores efficiat, & eorum potestatem in sui fructibus nolit eandem esse, quā in bonis propriis possūt exercere. At S. Thomas eos dominos constituit, & idem ius eis in portione sibi assignata quod in patrimonio. Abbas propriis bonis habent, concedit. Item interdicti hīs bonorum administratione si abutantur, vult Card. sed S. Thomas non magis horum bonorum interdictionem admittit, quam propriorum, cum eiusdem rationis ea esse censet. Hæc ibi. Nonne clericum facit plenum, & liberū dominum reddituum suorum? Nonne æquat patrimonialia clerici cum redditibus beneficij? Nōne expressè damnat Cardin. eō quod dicat eum peccare dispendendo in profana, licet dispensio valeat, & licet possit ei interdicti? At hæc plura sunt quam quæ ego dico eum tenuisse.

XIII.

XIIII. fol. 192. pag. 1. ibi. Thomas in sua opinione nullam constituit differentiam, inter Episcopum & alios clericos, nã vt ex eo apparet, eiusdẽ rationis existimat portionem Episcopo assignatam, & portionem assignatam clerico, & vtriusque portionis fructus bonis patrimonialibus equat.

Nonne idem hic etiam confirmat?

XV. fol. 139. pag. 1. ibi. S. Thomas vult naturam horum bonorum non distare à bonis patrimonialibus, vt apertis verbis dicit. Nonne etiã idem hic confirmat?

XVI. Eodẽ fol. pag. 2. ibi. S. Thomas dixit ex natura bonorum nihil differre portionem assignatam clerico, à bonis patrimonialibus, & posse de ea sicut de patrimonialibus disponere. Nonne etiam hic idem copiosius dicit?

XVII. fol. 193. ibi. Sit itaque conclusio, Clericus, etiam Episcopus de fructibus portionis sibi assignate, si naturam rerum, vel personarum respicias, potest ita disponere, sicut laicus de bonis patrimonialibus posset. Nonne ipse ait se Thomam cui suam opinionem falsò imponit, sequi? Et nonne ait, Thomam æquare portionem de fructibus ecclesię assignatam clerico bonis patrimonialibus eius? & ita disponere posse ac laicum de suis patrimonialibus? Quid ergo tam audacter negat quod ego dico eum dixisse, quòd non peccat magis mortaliter clericus dispendendo redditus sui beneficij, quàm laicus redditus sui patrimonij?

XVIII. fol. 201. pag. 2. ibi. Clerici de his bonis, & de patrimonialibus, sicut per consuetudines permixtum est, disponere possunt, & à lege iustitię sunt liberati, & multo magis ab eadem lege iustitię soluti erunt heredes clericorum, quibus ex testamento, vel ab intestato hereditas est delata dictis consuetudinibus permittentibus. Nonne etiam hic idem confirmat?

XIX. fol. 208. pag. 1. ibi. Clericus quoad legem iustitię satisfacit in expendendo fructus sui beneficij si obseruet id, quod in erectione sui beneficij à Pontifice facta statutum reperitur, quòd si nihil reperitur, seruando consuetudinem illius prouincię, in qua existit tale beneficium, satisfacit tam quoad disponendum inter viuos, quàm in vltima voluntate. Nonne hic addit quòd non solum donando, sed etiam testando potest de redditibus ecclesiasticis idem facere, quod de suis patrimonialibus, & laici de suis?

XX. fol. 222. pag. 1. ibi. Et ita tam laici quàm clerici, tam viros quàm feminas, cuiuslibet conditionis, sub peccati mortalis præcepto elemosynam facere tenentur, &c. Adiungendo illa præcedentibus, expressè ait beneficiarium non teneri ad elemosynam lege iustitię, sed solum lege charitatis, sicut quilibet alius laicus mas, vel femina, tenetur eam facere de superfluo. Rogo te igitur lector: Nonne qui hæc dicit, nunc clarè, nunc per consequentiam, affirmat eum in impendendo suos redditus extra opera pia non magis peccare, saltẽ mortaliter, quàm laicum impendendo extra ea? At ipsemet, & omnes tam theologi, quàm canonista consentunt laicum nullatenus peccare impendendo extra pia, modò id ordinatè faciat, nec plusquam venialiter, licet inordinatè, sine tamen alterius præiudicio id faciat, ergo fateatur clericum, non peccare plus mortaliter in impendendo suos redditus, profanè, quàm laicum in impendendo suos, quod ego verè dico eum dixisse, & ipse id malè negat.

XXI. Quod in nulla parte sui libri dixit beneficiarium ob solum vanum vel profanum vsum fructuum sui beneficij peccare mortaliter, cum tamen

tamen in suprâ dictis 20. locis, & aliis, equauerit in hoc clericos laicos, & fructus beneficiorum bonis patrimonialibus beneficiarj, & in confesso sit apud omnes clericum, in vsu vano vel profano sui patrimonij secularis, non peccare plus saltem mortaliter, quam laicum in vsu vano vel profano sui.

XXII. Quod etiâ in hac responsione, adeo id agrè confitetur, quod vsque ad 40. Monit. quod tangit pag. 23. id non fecerit, imò contrarium per bonam consequentiam tacite aiat pag. 18. ibi. *Postquam cuiuslibet clericorum est assignata sua portio, & per erectionem beneficiorum pars cuiuslibet est separata, ex illo enim tempore, & lege iustitia, quilibet clericus suam portionem, tanquam propriam liberam possidet, nam solum quo ad legem iustitia attinet, clericos in parte sua liberos efficit, & non quo ad legem misericordie.* Et pag. 59. ibi. *In consumptione autem quo ad legem iustitia, pares essent decuriones in suis salariis, & clerici in suis redditibus; licet quo ad legem misericordie longè distent.* Nonne per hæc Reditum beneficij facit proprium beneficiarj, & exæquat patrimonio eius? & facit liberum à lege iustitiæ, sicut laici patrimonium? & solum subiicit legi misericordie, vt laicum? & in locis suprâ citatis omnes, laicum & clericum pauperem, & diuitem æquè lege misericordie teneri? ergo consequenter negat iterum quod affirmat clericum ob solum vanum vsum vel profanum peccare mortaliter, cum ille vsus sola lege misericordie non sit maius peccatum, quam vsus vanus & profanus laici. Id ipsum significat in replicando solutionibus à me datis ad c. 1. de cler. non res. lib. 6. Mon. 44. & in replicando ad intellectum c. peruenit de fideiuss. à nobis nouè aptatum in Mon. 46. dū

conatur facere clericos plenos dominos fructuum suorum, & pauperes tam liberare à dando superfluo eorum, quam laicos; quæ etiam debentur eis lege misericordie qua sola dicit eis deberi clericorum. Nihil autem excusat eum, id quod refert se dixisse in c. 1. prima par. sui libri, scilicet, clericum magis peccare impendendo redditus ecclesiasticos vanè vel profanè, quam laicum idem facièdo. Primò quidem, quia aded non exprimit eum peccare mortaliter ibi, quod nec nunc relatis ad literam quæ ibi scripsit falsus est illud vsque ad Monit. 40. vt prædictum est, & ob hanc conclusionem quam tenebat contrariam priori prædictarum duarum. Et quia tenuit clericum tam liberum habere dominium in redditibus ecclesiasticis, quàm in patrimonialibus, & consequenter quàm laicum in suis laicis, dixi ego post Concil. Trid. eum tenere conclusionem proximam hæresi, quam ante illud eruditissimus, ac piensissimus Petrus Sotus ibi à me citatus, dixit esse talè, & non eo quod tenuisset alteram conclusionem, licet contra communem, quam nos sequimur, scilicet, quòd clericus quamuis in hoc peccet mortaliter, non tamen tenetur ad restitutionem, quod ex fragmentis mei libri ab eo ad literam recitatis, palam est. Secundò, nil eum illud excusat, quia id dixit in principio libri quod postea in 4. parte, quia illi horis succisuius vt (ipse ait) & opus demonstrat, composuit, potuit obliuisci, & ego illud ei ad memoriam reuocaui, & opposui eius prædictis dictis in 4. parte, non quidem eo quòd ibi exprimeret contrarium eorum quæ in viginti, & amplius locis præcitatis 4. partis tenet, sed quòd ex eo eliciebatur, hoc illo forti argumento videlicet

○ tu asseris

tu afferis ibi. Quod clerici magis peccat non erogādo superflua in elemosinas, quā laici, & non potest dari alia ratio, quā quia lege iustitiæ ad id tenentur, quia lege charitatis laici æquè ac illi in id obligantur, vt tutè latè fateris in d. 4. parte c. 5. in princ. Ergo &c. Excusat tamen eum hæc plana confessio à peccatis alienis eorum qui responsione hac visā concipient non posse tam pro libito, & liberè impendere in quacunq; profana velent, quā perlecto suo libro conceperant, & ita cessabunt à nimium libera in profana dispensatione.

S V M M A R I V M.

Beneficiarium teneri restituere malè impensa, confirmatur num. 4.

Casus Costa Archiepiscopus Campanus laudatus num. 4.

Franciscus Turrianus magnum Societatis Iesu ornamentum, num. 4.

V. loco demiror eum cui irasci vultur aliqui viti pietate, eruditioneq; clari, quod in ipsa Epistola nuncupatoria ausus est affirmare opinionem meam quæ habet beneficiarios ecclesiasticos vanè, vel profanè suos redit^o profundètes, peccare mortaliter, & teneri ad restitutionè, esse omni à veritate alienam, & quæ maximè ecclesiastici status securitatem labefactat. Tū quod nō meminit quod eam antea in Epistola nuncupatoria ad Pium V. appellauit saluberrimam, & quam re ipsa sequi animarū salutē magis expediat. Tum quod etiam contrarium tenentes, iudicant eam tutiorem, vt & ipsemet in prædicta Epistola iudicauit. Tum quod fatetur 2. part. sui lib. c. 1. fol. 76. pag. 2. esse magis communem, quam mox monstrabimus, esse adhuc communiore quā ipse putet. Tum quia iam priorem illius par-

tem, s. quod peccat mortaliter, gratia Deo, planè cōfiteatur, quæ grādus gradus est ad alterā, scilicet, quod teneatur restituere; nam argumentū omnino solutione maius ad concludendū clericos teneri lege iustitiæ ad dandū superflua pauperibus, videtur esse hoc, Clerici plus prohibentur suos reditus impendere vanè vel profanè quā laici suos, & magis tenentur dare illos pauperibus quā laici suos, & non tantum vtunque magis, sed sub pœna mortalis peccati: At lege misericordiae, & charitatis vtique prohibentur, & tenentur aequaliter, vt ipsemet N. & Sotus consententur, ergo alia lege fortiore prohibentur, & tenentur ad id clerici, quā laici, & non alia quā iustitiæ, ergo lege iustitiæ, ac consequenter tenentur ad restitutionem, quia violans illam, tenetur restituere secūddum omnes etiā Sotum, præter N. Ergo, &c. Tū quia non debuit eam ad eō traducere siue infamare etiam propter alias multas, & irrefragabiles rationes adductas in d. Mon. 7. Tum quia probatur idem quod ait Ioan. Maior, S. Thom. non fuisse in cōtraria opinione, quæ etiam Petrus Sotus, vt ibid. dicitur, pro nostra parte allegat. Pro qua etiam Caiet. esse efficaciter cōuincimus. Tum quia ferè omnes antiqui, & maior pars recentiorum eam tenet, & ad eō quidem, quod prædictus Maior aiat nullum eorum qui ante ipsum nati essent, tenuisse contrarium, & Petrus Sotus id hæresi esse proximū, & Archid. esse hæresim. Et quanquā alia aliis iure placeant, aliis quidem alia ratione, & aliis alia, mihi semper placuit mos ille docendi, dictandi, & scribendi, quo me audiente Iodocus ille Belga, quem diuus Carolus V. in Hispa-

Hispaniarum Cancellarium promovit, cuiusq; sunt apostille multe glossarum Codicis Tholosano more distatæ, utebatur dicens, satis esse unū vel alterum textum firmum, & unam vel alteram rationem firmam, cum vno vel altero classico doctore qui putaretur communiter receptus, ad unum propositum citare, esseque alia ut plurimum superflua, quin & nonnunquam damnosa, quippe quæ inutiliter paucis sententiis occupent horas prælectionis, impleant chartas, & mentem prælegentis, & audientis distrahant, & pectus infrigunt, ac fastidiant. Ideoque de industria solem tacere multos quos scia vel facile scire queam, propositam à me sententiam tenere: Quamvis item videar mihi plus satis textuum, glossarum; & auctorum pro hac sententia in Apologia allegasse, & rectè alia quædam omisisse, addam tamen hæc quæ audio rei tantæ sanctæ, tamque necessaria persuadenda profutura. Alterum quod Reverendissimus Campanorum Archiepiscopus Cæsar Costa, vir omnigena eruditione & virtute clarissimus, lib. 1. ambiguitatum iuris c. 40. in hæc verba scribit: Ecclesiasticos prelatos vehementer errare, et mortali crimine esse obnoxios, si ea quæ præter honestum eorum victum, de redditibus Ecclesiasticis supersunt, piis operibus non erogent, receptissima est opinio Didaci Couarr. in c. Cum in officis, num. 3. de testament. vsque aded ve contrarium affirmare, non procul ab heresi distet Prob. in c. Nemo, de elect. lib. 6. num. 73. in addit. ad Io. Monach.

Sed an de suis tantandem restituere teneatur, magna sanè dubitatio est, & Martinus Navarrus Iureconsultus clarissimus, parig. scientia & pietate insignis, duobus editis voluminibus, confirmat abuteutes

prelatos reliquosque clericos de sua substantia ad restitutionem teneri, repugnantibus tamen Dom. Soto lib. 10. q. 4. artic. 3. de iust. & iur. Didaco in c. Cum in officis, de testam. nu. 3. Zaba in Clem. gratia, de re script. nu. 12. & Sarmiento in libello hæc de re edito. Ego quidem præter tot canonum auctoritatem quibus Navarrus opinio quæ communis est, vehementer mihi videtur, & præter Auct. à Navarro doctissime collectos in Apolog. q. 2. Monito 7. Reperio idem sentire Castrens. consil. 337. 1. vol. n. 7. cū seq. Prob. in c. Nemo, de elect. lib. 6. n. 44. in addit. ad Io. Monach. post Io. de ligna. in tractat. de plurali benefic. q. 11. Bertrād. consil. 278. 2. vol. ex prima editione Rebus. in prax. benef. de dispens. ratio. etat. in verb. Necnon debitis, num. 8. Quin iure quoque civili hanc questionem determinatam inuenio. Iustinianus in Auth. vt detur. sit num. cleri prope finem, utrumque affirmat, & peccare prelatos, & clericos non erogantes in pia opera ea quæ præter honestum victum supersunt, & de suo ad restitutionem teneri. Ita enim inquit, iuxta Holandri versionem. Quemadmodum autem ad ea pertinentes sumptus certa sine descripsimus, ita convenit ut sanctissimus pro tempore Patriarcha, et Reverendissimi clerici circumspiciant, ne reliqui sumptus, qui ex ecclesiasticis redditibus fiunt, aliter quam in pias, & Deo placitas causas, insumantur, & ut in illos conferantur; qui & reuera egent, nec aliunde habent unde viuant (hæc enim Dominum Deum conciliare solent) non verò per patrocinia, & hominum studia in locupletes distribuant ea quæ ad ecclesiasticos sumptus suppetunt, ut exinde egentes vita necessariis defraudentur. Nonerint. n. Dei amantissimi Oeconomi, tam qui nunc, quam qui olim pro temporibus futuri sunt, quod si quid in his deliquerint, non tantum pœnis celestibus erunt obnoxij, sed etiam de substantia

sua sacrosancta ecclesia indemnitate præstabit. Huiusque constitutionis meminit Balsamo in Nomocanone tit. 10. c. 1.

Vnde nos ita colligimus, olim Oeconomus Conciliorum veterum decretis in ecclesiis constituebatur, qui præerat dispensationi ecclesiasticarum rerum, qui si erogassent mandato Patriarcharum, & Episcoporum in profanos vsus, non in pia opera, tantumdem de sua substantia tenebantur ecclesia restituere. Ratioque erat, quia Oeconomus iustiones Episcoporum, quas Balsamo supra citato loco appellat formas, contrarationem canonum sequi non debebat, erant enim nullus roboris, ut inquit Balsamo. Sed eū hodie Episcopi Oeconomorum fungantur munere, abuentes, & in pia opera non erogantes pari ratione tenebuntur restituere, præter diuinam vltionem, ut Imperator inquit, & penas celestes, ex quo mortale delictum colligitur, vel etiam ita colligi potest. Cautū est in Concil. Antiochano, Episcopum non erogantem ecclesiasticos redditus in pia opera, sed in domesticorum vsus, & commoda, Synodo Provinciali penas daturum, cuius canonis meminit tex. in c. Episcopus. 12. q. 1. & qua pena sit cui obnoxius erit Episcopus, videtur per hanc constitutionem Iustiniani declaratum, tantundem scilicet de suo restituere.

Nec dicat aliquis, hoc ius ante diuisionē fuisse, aliud deinde ius post assignatam cuique portionem constitutum fuisse, nam diuisio nullum nouum ius tradidit Episcopis, quod ante non obtinerent, hæc enim diuisionis natura non est, sed distincta portiones fuerunt, ut Episcopus arceretur à reliquis, non ut in sua manus ius, aut dominium obtineret, & ut iuriconsultorum verbo utar, non quo magis, sed quo minus haberet, facta est diuisio. Deinde apertissimè apparet ad sumptus Patriarcharum, & clericorum portionem illam, de qua Iustinianus meminit, fuisse assignatam, ut ex verbis facillè col-

ligitur. Hæc ille, Qui latè refellit solutionem eius, qui respondere præfatam Auth. esse Imperatoris cui nulla est potestas statuēdi de rebus ecclesiasticis c. Bene quidem 96. dist. c. ecclesia de constit. & addi posset illam legem non esse iuris noui constitutam, sed antiqui declaratoriam, & quoddam testimonium Imperatoris de mēte & ratione canonum ecclesie ad faciendā fidem quodd ecclesia illo tempore id seruabat, & erat iusta obseruātia: quod licere Imperatori, nulla dubitatio est.

Alterū, quod nonnulli eruditissimi (in quibus est doctissimus Doctor Alfonso Delgado Ecclesie Toletanæ Scholasticus dignissimus, & Canonicus admodum Reuerendus) quibus hæc communis sententia placet, diligenter quæserūt multos alios præter citatos à me, qui eandem affirmāt, quos omnes tam quærentes, quam quæritos, licet ita suspiciam, ut eorum auctoritas ad tam piā sententiā credendam, mihi pro ratione fuerit: Quæ tamen volentem nolentem ad eam tenendam etiam nullus recentiorum eam teneret, trahunt & compellunt, sunt textus & rationes irrefragabiles quibus eā præ omnibus qui ante nos scripserunt munisse in prædicta Apolog. putamus, id ipsum attestante eruditissimo Doctore Francisco Turriano scriptore diligentissimo, & iudicio emunctissimo: cuius auctoritatem penes me multum auget, quod Illustrissimæ Societatis Iesu sit professor & insigne ornamentum. At quia fortassis, Pie lector, hæc sola leges, & nō dignaberis, vel non vacabit præfata quæ in Apologia cogerūt legere, admo- neo te primò rationem illam firmam superius tactam, quod cum clericus prodigēs in profana redditus suos, pec-

monet in

TAMBUHLEN

in

SACRIS

LIBRIS

ET

3016

cet mortaliter, non autem laicus idem faciens, consequens est, illum fortiori lege teneri quam hunc, & cum utriusque lege charitatis, & misericordiae, peraeque teneatur, consequitur illum teneri lege iustitiae, ac consequenter restituere, quum secundum omnium excepto N. sententiam, violans leges iustitiae, restituere teneatur. Deinde, quod multis ibi probo, quod ecclesiae Christianae traditione, canonibus eius & donantium intentione, bonis ecclesiae est adiectus modus & onus, ut dentur superflua pauperibus: & quod accipiens aliquid cum onere hoc vel illud faciendi, lege iustitiae teneretur ad illud. Tertio, quod praecipuum fundamentum N. est quod sanctus Thomas teneat id quod ipse, quod tamen non esse verum, per multa ibi probo, & in his quod Ioan. Maior constat id affirmat, & multi eiusdem ordinis, puta Caiet. eius defensor acerrimus in loco proprio, scilicet, 2. 2. q. 185. art. 7. communem effectum tenendo, & declarando expressè Thomam, quatenus quodlib. 6. artic. 12. significat contrarium intelligendum esse de his quae plus minus sunt necessaria ad suam honestam sustentationem, & non de aliis. Addens non posse cadere in sapientis sensum, quod tam grandes redditus tantum illa necessaria excedentes concedantur Episcopo sine onere & obligatione distribuendi eos pauperibus: nam scimus alicubi 30. alibi 60. & 80. imò & 100. & circiter 200. millium aureorum annuorum summam excedere. Et quod Petrus Sotus eiusdem ordinis, & illius sectator gravissimus, eum pro nostra parte citat. Et f. Ioan. Bromiardus eiusdem ordinis in concionando exercitissimus, in summa praedicantiu littera P. x i r.

an. 41. non solum afferens beneficarios vanè & profanè impèdentes, teneri ad restitutionem, sed etià late affirmat accipientes ab eis non solum pro actu vitioso, ut meretrices & lusores, sed etià pro actu alioqui bono ut cognati & affines quo ditiores, & nobiliores fiant, ad idem teneri. Quin & subdit, experimèto (quod & certè nos testari possumus) compertissimè, eas domos quae huiusmodi largitionibus crescunt, citò & graviter corrumpi: & feminas quae talibus redditibus splendide dotatae longè altioris ordinis viris nubunt, tandem despici, odio haberi, desereri, & poenas pro dotantium peccatis, praesertim post eorum mortem dare.

Sed & Pirrius Tarus Iureconsultus clarissimus, & cum primis vrbis conscientiae recti cum scientia consummata coniunctè nomine celeberrimus, etiam antequam ob id à S. D. N. Gregorio XIII. in illustrem Vicarium Illustrissimi Reverendissimique Cardinalis sui Vicarij maximi deligeretur, testatur acriter fuisse olim se praesente coram fel. rec. Paulo III. hac de re disputatum, & tandem in sententiam cuiusdam praecellens Magistri Dominicani (cuius permagna tunc erat auctoritas) communem opinionem firmiter astruentis, conventum. Cum igitur haec ita sese habeat, viderit N. an satis modestè in Epistola sua nuncupatoria, ad summum CHRISTO Vicarium omni iustitia & veritate praedicum, dixerit praefatam communem sententiam omni à veritate alienam, & quae statum Ecclesiasticae disciplinae labefactet, praesertim quum eam in altera ad Pium V. epistola appellaverit saluberrimam, & animarum salutis magis expedientem.

SYMMARIVM.

Testandi de consuetudine, quid Auctor sentit. num. 5.

Auctor prolixitatis nomine male notatus. num. 5.

Don Didacus Couarruias Praeses Illustrissimus Laudatus nume. 5.

5 VI. Frustra videtur conati N. me exosum facere Illustrissimo supremi Regis Consilij Praesidi, eidemq; Reuerendiss. Episcopo Segobien. Dominoq; meo peculiatissimo omni laude maiori Don Didaco à Leyua & Couarruias, ob ea quae de consuetudine testandi in praedicta Apologia dico. Tum quia Vrbs & orbis palam nouit, quo sim erga eum affectu, reuerentia & officio. Tum quia non est facile crediturus, me in hac aetate, & opinione, incidisse in eam omnes carpenti libidinem, qua mihi impingit, quem longè iuniorem & xenodochiae illecebris magis illectum probè nouit, etiam meorum aequalium, etiam auditorum, largum laudatorem, & maiorum reuerentem cultoremque, extitisse, & adeo quidem ut ob hoc malè audirem apud reputantes memet nimium subhiscere apud quos me oportuit in Epistola ad te in Manuali meo data purgare, nouitque notum esse toti orbi Hispano cui ipse praest, quod quamuis ab omni animi hoste intus coram Deo tota mea aetate, tentatus fuerim, ambitio tamen, avaritia & detractio adeo rarè me insigniter triumpharunt, ut fortè pluries de nimio illarum contemptu, & nimio laudandi alios officio fuerim notatus. Tum denique quòd cum dignatus fuerit legere, vel ab alio lecta audire quae seribo in locis ab N. citatis scilicet, q. 1. Monit. 40. & Monit. 50. & seq. & q. 3. Monit. 2. facile pro suo singulari,

& sereno ingenio colliget me non dicere nullibi esse vllam testandi consuetudinem, in d. expressè aio in Hispania esse aliquam & lege Regia iussam seruari, & quòd credo illam esse validam etiam in foro conscientiae, quoad testandum, intuitu pietatis, paupertatis, remunerationis & debiti solutionis, sed aio nullam esse consuetudinè praescriptam & validam, testandi pro libito in profana sine aliquo praedictorum intuitu, quamuis in multis Regnis, & Prouinciis extra Italiam, & in aliqua eius parte, iuste in foro exteriori toleretur consuetudo, ne testameta clericorum ob hoc in iudicium deducantur, & seruari iubeatur ad obuiandum frequentissimis litibus quae alias orirentur. Quae fel. recor. Pius V. admonitus antequam licentia imprimendi fieret, respondit esse iustam, & sal. etiam opinionem. Quin & ipsemet N. ni fallor, satis illud fatetur in 3. par. suae huius responsionis ad Monit. 1. pag. 68. ibi. Si ius permitteret simpliciter clericum testari, presumendum propterea non esse, profanè eos testaturos, sicut & in vita disponere permittit: non tamen possumus dicere ad hoc permittere, ut vane & profanè (ut verbis Domini Marini vianini) clerici disponant: quia cum lex misericordia debeat eorum actus dirigere, neque lex iniustitia in hoc disponat, eorum conscientiae relinquitur. Hec ille. Nonne qui ait iure permittente testari, non licere ad profana testari, satis ait, sola consuetudine contra ius permittente, licitum non iri? Intellet etiam eius Illustrissima Dominatio, quòd licet vsu captum sit nequa quaestio in foro exteriori super hoc fiat, non tamen consistere id esse legitime vsucaptum quoad forum conscientiae, eo quòd maior pars ecclesiasticorum id faciat, quandoquidem maior

maior pars est pauperum, vel non habentium ultra suam honestam sustentationem necessariam, & aliorum bona pars est Episcoporum, & Superiorum, & Abbatum, & Religiosorum qui de tali superfluo non testantur, & aliorum magna pars plus debitorum quam quæstorum relinquit, & aliorum, multi solum intuitu pietatis, paupertatis, & remunerationis de suo redditu Ecclesiastico testantur, & non sine scrupulo, ut mihi per aliquorum quæ sita constat, & multi solum de patrimonialibus, & per industriam suam, & per munera, & dona Principum, & aliorum diuitum, aut cognatorum quæsitis. Ita quod paucissimi sint collatione aliorum, qui testentur ad profana de superfluo solius redditus ecclesiastici, extractis iis quæ ad se sustentantur fuerint necessaria, & omnibus aliis in pia etiam elemosynis minutis, & remunerationibus iustis factis simul cum his quæ sunt eis debita ob seruitia facta ecclesie vniuersæ, vel particulari ultra ea ad quæ ratione sui beneficii tenebatur, quæ omnia esse subtrahenda à superfluo de quo inhibetur testatio, ibi probauimus. Quare malum adducor ad opinandum, quod esto consuetudo testandi ad pia de redditibus ecclesiasticis sit prescriptibilis, & prescripta in Hispania, ut credo, consuetudo tamen testandi ad profana prohibito, neque est prescriptibilis, nec si esset talis, esset prescripta, quia paucissimi utuntur ea. Equidem prædico ipsimet N. quod quam mortis articulus eum prescribit, non facile audebit testari ad profana de redditu ecclesiastico qui ei superfluerit, dempsit ex eo omnibus prædictis, quicquid nunc satis iudicatis alios docere tentet. Quod autem iniuria me prolixitatis, superflue repetitionis, & desiderij augendi li-

brum accuset, inde colligas, quod licet alij eruditione, aliisque orationis virtutibus me præcellant, breuitate tamen dictandi omnes meæ professionis æquales meos Gymnastas Hispanos anteuertisse Salmantica, & Conimbrica testantur. Et quod Deus & amanuenses mei nouerunt iustus tractatus de elemosyna, & de spoliis clericorum, quos interferere Apologia, ceu valde pertinentes ad eam, decreueram. Alterum in Commentarium c. Non liceat, 12. q. 2. quem iam edidi. Alterum in Commentarium c. Quiescamus 42. dist. quem propediem edam, relegaui, ne nimium Apologia cresceret. Et quod, ut supra dixi, transcriptionem multorum in libello defenso contentorum cuius me accusat, feci, quia id promissum face- re in Epistola ad te data, quo te leuarem labore, confusione, & impensa legendi tres libros, vnum illius, & duos meos, quorum trium summam, ad argumentum nostrum præcipuum pertinentem cum potioribus neruis in vnum collectam facile habere, legere, intelligereque posses. Et quidem facile prudens lector iudicabis, quantum præcellam eum breuitatis ergo, si eius librum superfluis & vulgaris in re clara citationibus, & parergis, ostentationis causa parum ad rem propositam pertinentibus distentum, & in multas partes & capitula dissectum contuleris eum Apologia meâ his omnibus defæcata, præter vnam digressionem in defensionem Regis nostri Philippi II. magna de causa ei insertam. Quæ & si non sit, ut ipse me carpando ait, sententiis & aliis tanti Regis historia dignis ornata, fuit tamè opportunè scripta, & tanta fide recepta, ob opinionem quæ de auctore habe-

batur etiam à primis ordinis viris qui eam ignorabant, vel non aduertebant, vt multi etiam suæ Maieſtati deuoti, longè magnificècius de illo post eam lectam sentiant, quàm antea sentirent, & multi qui palàm obloquebantur, nunc etiam secreto laudent: vera enim magis dicētis fidem quàm verborum lenocinium exigunt: vtinam in ceteris ita de Rege cælorū mereret, vt in hac re de eodem, & de Rege terræ bene meritum fuisse credo, satis mihi præmij esse ducens, muneri, & pietati qua erga eum esse debebam, satisfecisse.

SVM MARI VM.

Paulus Manutius cum Aldo filio laudatus. num. 6.

Reditus simplici d. scribendum. num. 6.

6 VII. Ad id quod de verbo, reditus, an simplici, an duplici d. sit scribendū tam prolixè & parum necessariò congerit, hoc solum respondeo. Quod Paulus Manutius quem ille meritò appellat doctissimū, & orthographiæ obseruantissimū, ego verò multis etiam alijs nominibus iure suspicio, in suo Calepino vbi ex professo suam expresse sententiam cum simplici d. scribendum censet. Quin & nunc interrogatus, & admonitus quòd N. pro sua opinione contraria eum in Concilio in officina sua impresso citat, ingenue respondit, quòd in suo Calepino scripsit sentire, mirariq; quòd N. contrarium ei adscribat ob errores fugientes Correctorem à Populo Romano deputatum in opere cuius correctioni minimè ipse intendebat, nec intendere tenebatur. Quin & citauit filium suum Aldum, virum profecto pro ætate cum primis eruditū, patris, atque decus eximium, idem tenentem in suo libro de ratione orthographiæ, valdè elaborato, & eruditionis re cõ-

dita plenissimo, sub litera R. Et iure quis meretur, cum qui me nimie prolixitatis arguit, tanta cura inutili, tot errores in Concilio Romæ impresso quæsisse, & eis atque alijs parum necessarijs lectorem occupasse. Ad ea verò quæ inuuliter super auctore c. fin. 16. q. 1. inuoluit, inutile ducò respondere.

SVM MARI VM.

Nobilitas, quæ per religionem amittitur, & aliud esse nobilem, aliud nobili parente natum, &c. num. 7.

VII. Quod si eius inuilem prolixitatem in respondendo ad Monit. 6. q. 1. imitari vellem, multa possem respondere his, quæ tum laudando, tum vituperando, de nobilitate, eruditione, & virtute mea, quam non esse tenuissimam, & extollendo discipulos meos, quæ gloria mea est, iuxta illud, Filius sapiens gloria patris, profundit, sed satis ducò respondere primò me iniuste ab eo quadam tenus despici, quòd sim Canonicus Regularis, & quòd incaute suggiller ab eo, quòd cum sim Canonicus regularis, me significauerim nobilem, tum quia non dixi me nobilem, sed tantum ex utroque parente nobilissimi antiquissimæ familiæ, licet non adeo diuitis, nullo damnate sectæ sanguine infecto, natum, quod iure me potuisse dicere, non obstante religione, nemo vnquam negauerit, nisi qui non animaduertit, vt N. aliud esse dicere quem esse nobilem, & aliud dicere quem esse natum ex nobili: imò, & aliud esse natum ex nobili, & aliud natum ex utroque parente nobili, imò & aliud ex utroque parente nobili, aliud ex utroque parente nobili nullo damnate sectæ sanguine contaminato, quod non quilibet nobilis, etiā Illustris & laicus verè, & iure

iure dicere potest. Tum quia licet nobilitas politica per religionis professionem perdat, iuxta glos. vulgatas cap. 1. de purg. canon. c. Ea quæ, de stat. monac. & c. scripsit 27. q. 1. Nobilitas tamen naturalis hoc est sanguinis, non potest perdi, arg. l. ius agnationis ff. de pact. quam in hoc citat Lud. Rom. sing. 37. & alij alibi. Secundò, quòd non debuit infamare me dixisse, nullum discipulum inueniri doctiorem suo magistro, qui agnoscã me ab aliquot discipulis meis eruditione, & alijs animi dotibus longè superatum, quod magnæ gloriæ duco: Licet verum sit illud Magistri Magistrorum Math. 10. Non est discipulus supra magistrum, in quantum talis, ex mente Thom. & aliorum ibidem.

SUMMARIUM.

Votum circa solemne paupertatis, hac multa exorbitantia dixit N. num. 8.

IX. Quod licet ipse in bono sensu dixisset omnes teneri ad seruanda consilia mentaliter, & ego id ipsum dixerim in Monit. 7. quæst. 1. tamè verba ipsius bis repetita secundum propriam, imò & communem acceptionem, vt accipi deberent siue barbara sint, siue latina c. ex literis de spons. & l. Labeo de supell. leg. non habent bonum sensum, quod nec ipse nunc negat. Nec satis excusatur, quòd aliquod eorum sit barbarum, quo se ipse excusat, nam etiam barbara secundum communem significationem per eadè iura accipi debent: & idè visum fuit nobis expedire, vt lector id admoneatur. Et quidè qua in eum sum charitate, & obseruantia, doleo eum adè adhuc perstare in multis à via communi exorbitantibus, quæ ego efficaciter confutauì, à Monit. 8. vsq; ad

19. vt etiam aliqua periculosa nunc adiiciat. In quibus sunt quòd Apostoli, esto, vouerint statum perfectionis ad se perficiendum, non vouerint paupertatem. Quòd vouens votum solemne paupertatis, non fit inhabilis ad dominium querendū. Quòd Apostoli per Apostolatam, & monachi per Episcopatum absoluuntur à voto solèni paupertatis precedētis. Quòd Petrus & monachi post votum solène sunt domini etiam in speciali, vestium, panis, & eduliorum. Quòd dominium rerum temporalium est necessarium prælatis ad administrandum. Quòd dominium verum bonorum stabiliū ecclesiæ habēt prælati & clerici. Quòd Franciscanus in particulari est dominus vestium, & cibi ad vescendum donatorum. Quòd Monachus querit sibi dominium vestium; & ad vescendum sibi datorum, nō autem seruus. Et consequenter quòd seruus & monachus non aequiparantur in acquirendo, ille suo domino, & hic ordini suo, vel Monasterio: vel certè Deo speciali ratione; & quòd paupertas seruillis maior est paupertate evangelica. Quòd ridiculum est dicere Monachum non esse dominum eorum quæ vestit, & edit. Quorum omnium diffinitionem Illustrissimis ac Reuerendissimis ac alijs causarum fidei cognitoribus, debita cum submissione ac reuerentia relinquo; satisfecisse me muneri meo ratus, quòd recepta & secura pium lectorem admonuerim, & ipsa quicquid ille respondeat, efficaciter probauerim.

SUMMARIUM.

Bona donata Deo, non esse illius priuatimè vt donata proximo, sunt illius, periculosum, contra Concilium Tridēt. num. 9.

X. De-

X. Demiror quòd perlecto meo
 9 Monito 24. pertinaciter doceat clericos esse veros dominos, non solum fructuum bonorū immobilium ecclesie, sed etiam eorundem immobilium, perinde ac pupillus, & minor rerum suarum, & primogenitus, & fideicommissarius rerum restitutioni subiectarum: Et consequenter quòd Concilium Trident. definiens sess. 25. c. 1. de Reform. bona Ecclesie esse bona Dei, solum definiat, esse ipsius t̄quam generalis domini omnium aliorum, iuxta illud Psalm. Domini est terra, & c. relat. in cap. Quod iure 8. distinct. cumulatiue, & non ita priuatiue, quòd ipse solus sit verus, & particularis dominus, & non alius, cum ratio, mens, & verba ipsius Concilij, & fundamenta irrefragabilia quibus ad id moueri potuit, posita in d. Monito 24. sint ei contraria. Quin & ipsa ratio naturalis qua probatur Deum & si non amplius, saltem aequè fieri dominum specialem priuatiue rei specialiter sibi à fidelibus suis oblata, & donata, ac alius homo sit rei sibi donata, & quòd Deus cui res ita donata est, habet dominium illius rei priuatiue, & non cumulatiue, vt haberet alius homo cui illa donaretur, adeò quòd nullus alius etiam ecclesiasticus, etiam ipsemet Papa sit dominus illius, sed solum administrator. Papa quidem vniuersalis, & immediatus, alij autem particulares, & mediatij, quæ est Catholica conclusio, quam in illo concilio determinari, per sacram Illustrissimorum Reuerendissimorumque Cardinalium illi interpretando deputatorum congregationem definitum iri arbitramur.

SUMMARIVM.

Repetitionis inutilis N. & non Auctor carpendus num. 10.

XI. Iam tertio miror, quòd me milles ad Mon. 25. & alias carpit, eo quòd multa ex libello meo de Redi-
 10
 tibus meæ Apologiae in eam transtulerim, cum in epistola in principio eius ad te data, legerit iustam causam ob quam id me facturum promisi, & non aduenit, quanto iustius reprehenderetur, & leuitatis arguetur ab omnibus, quòd sine vllò exemplo tertio quoque verbo, me nominat tribus & aliquando pluribus verbis, scilicet Reuerendus Dominus Doctor Martinus ab Azpilcueta Nauarrus, contra illud glos. celebr. Rubr. ff. quòd met. caus. gaudent breuitate moderni. Quod toties ita facit, vt bona parte libellus eius minueretur, si id non fecisset. Peius autem & diuisius est, quòd me reprehendit eo quòd in 1. q. Monito 30. cum plerisque omnibus ea de re tractantibus, teneo illam quæ beneficiariis est consolationis plena conclusionem, scilicet id quòd beneficiarius per parsimoniam sibi facit reliquū de fructibus sui beneficij quos honestè in suam sustentationem impendere potest, fieri ei quasi patrimoniale, de quo perinde liberè ac de alijs patrimonialibus, in vita & in morte, disponere potest, per friuolas, & è longinquo petitas ratiunculæ. Tum quòd nemo vsque ad eum contrarium dixit, tum quòd omnes qui ea de re loquuti sunt, id probant: nam & vltra ibi citatos, id tenet Franciscus à Platea, grauissimus Auctor, de Restitut. num. 130. Doctor item celebris Iohan. Bachonius in 4. dist. 21. quest. 1. art. 2. Tu quia omnia quæ per suam industriam sibi
 quærit

quærit clericus, sunt ei patrimonialia, c. Quia nos, de Testam. At qui clericus per parsimoniam sibi aliqua reliquat, per industriam id facit, & non per qualem qualem, sed pœnosam, & suo genere Deo acceptam. Tum quod famulus cui herus daret 100. ad aliquod negotium, ea lege quod non teneretur ad plus dandum, nec famulus ad reddendum quod ex eis parcius viuendo reliquaret, suum faceret, ex mente omnium. Tum per alia in Apologia citata. Et ita N. videri potest contrarium dicere, vt non solum mihi aduerteretur in his quibus clericorum facultatem angusto, sed etiam in his in quibus amplio, male significans quod ego velim eos in illo residuo liberate à lege misericordiae, quum certum sit, ei & omnibus, me non liberare eos ab illa plusquam in patrimonialibus, quum illis illud exaëquem, sed à lege iustitiae qua tenentur dare pauperibus alia quæ ad suam decentem sustentationem non sunt necessaria. Non autem abs te declaro præfatum dictum Innoc. habere locum etiam in illo beneficiario, qui iusta de causa, puta iusta legationis Regiæ vel similis legitime abest à suo beneficio, & lucratur aliquod salarium, potest enim viuendo de fructibus beneficij lucrifacere de salario quasi patrimonialia sibi facere, perinde ac faceret legata, & donata sibi ea legatione fungenti, quia nulla eorum sunt intuitu Ecclesiæ quaesita, sed omnia sunt industria vel alia ratione seculari parta, & ita eadem ratio facit, vt illud dictum in omnibus habeat locum argum. l. Illud. ff. ad leg. Aquil. & c. Dudum 2. de Elect. An autem idem dici possit de absente sine iusta cau-

sa, maioris quaestionis est, posset tamen idem responderi si debitas horas recitaret, & non abesset taliter, nec tali de causa, nec tali casu quo ipso iure perderet fructus, quia ex eo quod peccaret per absentiam iniustam, non sequitur quod perderet facultatem impendendi fructus per iustum titulum sibi quaesitos, quo minus se de illis honestè sustentare posset, quia à diuersis non fit illatio. l. Papinianus, ff. de Minorib. c. Ad audientiam de decim. & per alia quæ gratia breuitatis omitto: omnino tamen optans & exhortans, ne quis ita absit. Cæterum miror quod aiat me Monito 32. adulationis causa laudasse fel. recor. Pium V. de sancta parsimonia qua vitabat sumptus in aulais, conuiuus honestis, musicis, & aliis quibus animi causa, & paterni erga conuiuas, & assistentes affectus pro sua summa dignitate vt potuisset, quasi id nequiuisset honestè facere, cum videamus honestissimè medio inter vtrumque delecto S. D. N. Gregorium X I I I. mediocritatis iuri diuino, & humano consonæ obseruantissimum, aliquid horum amplius quam illud admittere, iuxta illud: Inter vtrumque vola, medio tutissimus ibis, relatum à gloss. c. 1. de off. custod. & ea quæ habentur in textu & gloss. §. Hac autè sub c. Charitas est aqua, de pœnit. distinct. 2. Idque facit præfatus Non aduertens se falli, præsupponendo omne quod in opera virtutum expenditur, in opera pia censerit impensum: quasi omnia opera fortitudinis, magnanimitatis, magnificentiae, obseruantie, & aliarum huiusmodi, longè alius speciei quam misericordia, & religio, sint pia de quibus in hac

materia

materia agitur, contra omnium sententiam probatam in Monito 1. q. 3. quod se non intelligere ibi fatetur.

SVMMARIVM.

Pauper de quæsitu per eleemofynã, non tenetur plus quàm alij diuites ad eã. nu. 11.

Empta à clerico nomine suo, non sunt Ecclesia, præsertim immediatè, & quoad possessionem quod N. dixerat. num. 11.

Diuisio non omnis trãfert dominiũ. nu. 11.

XII. Gaudeo quòd ad Monit. 34.

- 11 clarè agnoscat pauperem non teneri ad faciendam eleemofynam de quæsitis per eum, plusquàm alios laicos diuites, cuius contrarium eius verba mihi significare videbantur: quæ confessio plurimum commodat responso meo 3. suprã posito quatenus æquiparando clericorum quæsita ex fructibus ecclesiasticis quæsitis pauperum, & horum quæsita quæsitis laicorum, per bonam consequentiam dixit clericos non peccare mortaliter impendèdo illa in vsu profanos, quod eum dixisse ibi probare intendimus. Gaudeo item quòd ad Monitum 35. confiteatur ex opinione Archid. non sequi beneficiarios esse reputãdos vsuarios, quod ego dixi eum significare in 3. part. c. 1. Et nihil eorum quæ ad id congerit eum excusat, quia ipse dixit ex ea sequi beneficiarium esse instar vsuarij, qui solùm quotidianum vsu habet, allegando prin. instit. de vsu & habitatio. Gaudeo etiam quòd agnoscat ad Monitum 37. empta de fructibus beneficij nomine beneficiarij non dari ecclesiæ immediatè, & minus possessionem eorum, quorum posterioris contrarium nemo ante illum asseruit. Quod autem ipse id dixerit in suo libro, palãm est legenti eum c. 2. 3. part. num. 28. nec ipsemet nũc directè negat, licet rem mul-

tis inuoluat. Quod verò postea ad Monit. 41. præsupponit per omnem diuisionem bonorum diuidentes fieri plenos dominos suarum partiũ, manifestè falsum est, cum passim fiãt diuisiones quoad administrationè tantum, & non quoad alios effectus quã constituendos dominos plenos, vt ex cap. Edoceri, cum lat. not. ibi per Pan. Dec. & alios, & per deducta à nobis in q. 1. Mon. 41. per eum citato palãm est in theoria: cuius rei vnum ex multis exemplis in praxi est diuisio Ronaualis inter priorem & capitulum eius. Argutias autem quibus nititur fraudare pauperes eleemofynis sibi adedè debitis de superfluo beneficiariorum, quòd impendendo illud in profana ipsomet confitente peccatur mortaliter, remitto D. N. I E S V C H R I S T O pauperum patri.

SVMMARIVM.

Beneficiarius regularis similis in hoc seculari, num. 12.

Mater N. splendide dotata a redbus ecclesiasticis, num. 12.

Restituit quis debitor sibi, vt pauperi, nu. 12.

XIII. Quod an secum pugnantia implicet, dum replicat ad solutiones datas à nobis Monit. 44. ad cap. 1. de cler. non resid. lib. 6. & idem facièdo Monito 46. contra intellectu à nobis nouè aptatum c. peruenit, de fideiuss. ipse viderit, nobis enim id visum est. Cæterum quã studiosus nouitatũ velit apparere noster N. facillè colligas ex eo quòd sine vllò textu & ratione reprobatur dictũ Cardinalis à toto orbe Christiano vsu receptum, & à nemine in theoria reiectum, textũque ac ratione ab eodem & à nobis Monito 45. fundatum de beneficiario regulari, quòd ratione sui tituli canonici possit disponere de fructibus suis perinde

de ac secularis clericus de suis in pia Clem. 2. §. sed & tales, de vit. & honest. cler. Quod omnino tenendum est. Tum quia nemo ei cōtradicit. Tū, quod §. ille Sed & tales, probat illud quatenus iubet regularē qui epitogio nimis breui seu foderato vitur, si est beneficiarius, det illud pauperibus; si autē careat beneficio, tradat illud superiori, qui illud suo arbitrio operi alicui pio impendat. Vides differentiam inter regularem simplicem & beneficiarium in impendendo, quæ nulla ratione alia nititur, quàm quod hic sine alius consensu potest redditus beneficij administrare, ille verò non ea quæ à suo Monasterio accipit. Tum quòd omnis titulus canonicus beneficij dat illū habenti facultatē dispendendi redditus in sui honestam sustentationem, & opera pia. At omnis secularis & regularis cui canonicè collatū est beneficium, habet canonicum titulum, quia canonicè tenet illud, & beneficium sine canonica institutione obtineri non potest, cap. 1. de reg. iur. lib. 6. Tū quia iure quilibet regularis potest in suam sustentationē, & opera pia suos redditus impendere. At secularis non potest in alios suos secundum omnes absq; peccato, ergo utriusque est par potestas iustè dispendēdi. Tum quia alioquin sequerentur duo absurda. Alterū, quòd nulla esset differentia inter religiosum simplicē habentem peculium, & habentē beneficium: cum uterque possit suā sustentationem honestam accipere, & neuter posset in aliud impendere. Alterū, quòd nullus regularis factus Abbas, Episcopus vel Archiepiscopus posset dispendere suos redditus sine superioris licentia, quæ sunt absurda, & ita non audienda. Nam quod absur-

dum. ff. de oper. libert. Quare me malè notat suspiciōnis, quòd ego id sequar eo quòd sum regularis, quum ego probabiliore fortè coniectura dicere possem, eum tenere has novas opiniones, eo quòd mater eius splendide dotata fuit bonis intuitu ecclesiæ quæsitis. Arbitror autem quòd vt multi viri eruditissimi, & piissimi probarunt, ita quoque probasset N. si absque stomacho scripsisset illam cōclusionem quam ego infero Monit. 46. & in Manual. latino c. 25. nu. 123. scilicet pauperem qui tenetur restituere pauperibus, posse sibi tanquam vni ex eis aliquid retinere, præsertim in foro conscientia, saltem de consilio confessarij, vel Episcopi vt Anchar. consil. 84. dixit Abbatislam executricem ad distribuendum pauperibus, etiam in foro exteriori posse deligere suum pauper monasterium, quamuis effectu sit eligere se ipsam arg. c. Nullam 18. q. 2. & Cald. consil. 39. posse parentem deligere filios pauperes, quamuis reputentur idem quod pater l. fin. C. de impub. Quod enim præcipuè obstabat apud eos, erat præsumptio suspiciōnis, & fraudis quæ in foro cōscientia cessat. Nec obstat quòd inter dantem & accipientem, debeat esse distinctio, quia idem sæpe diuersa ratione vice duorum fungitur, vt actoris & Rej. in c. ex literis, de prob. & aliorū in alijs multis citatis per glōf. eius. Et ita qui vno respectu est debitor, altero potest esse pauper cui restituatur, præsertim coram Deo, quem latere non potest, quod tanquam verè pauper capiat à se vero debitore, si res ita se habeat. Quam decisionem cum sua ratione cōfirmat Thom. & Caiet. 2. 2. q. 32. art. 9. ad 3. Thomas quidem decisionem, quatenus ait quòd distri-

distributor eleemosynarum in pauperes, potest sibi si est pauper distribuere, sicut & aliis. Rationem autem Caiet. quatenus arguit primo contra Thom. eo quod lege ciuili cauetur, eum cui data sunt centum, vt det cui voluerit, teneri mandati, si ea cōsumpserit, quod habet l. si mandauero 2. §. si tibi centum. ff. mand. quam ipse nō allegat, & postea respondet. Quod illud est verum, de illo qui non vt distributor, applicaret sibi ipsi pauperi, vt alteri, sed absolutē consumeret, nō autem de illo qui paupertatis intuitu sibi tanquam alteri applicaret. Distribuens enim sibi intuitu paupertatis propriæ, mandatum impleuit, dando cui voluit ratione duce, quæ ipsum non deterioris conditionis esse dicitur ex hoc, quod est distributor, quam si non esset. Stat ergo solida literæ doctrina, quod distributor liberè institutus potest se ipsum in pauperes referre, si est, & absque fraude tantum sibi distribuit. Debet enim se vt extraneum cōputare, & in persona donantis distribuere, hæc ille. Quid verò sentiendū esse de consuetudine testandi clericorū censeam, dixi supra in respō 6. per vbi dicta tollūtur omnia quæ replicat ad Monit. 50. & 51.

S V M M A R I V M.

Clericorum aliqua mala impunita permittit ecclesia licet ea non probet, num. 13.

XIII. Quod ego nō dixi in Monit. 53. Ecclesiam permisisse vel permittere impunitos clericos sacris ordinibus initiatos, vsurarios, vel concubinos, quod alicui videri potest mihi imponi ab N. quicquid tamen ille dicat, verum est Ecclesiam permisisse ac permittere multa peccata impunita clericorum licet plura laicorum, non enim videmus eam punire

clericos primæ tonsuræ, nec minorum ordinum beneficio carentium ad meretrices accedentes, nouit enim N. quod omnes ferè scholastici Salmantica, & Pincia ætate nostra erant minorum ordinum, vel primæ tonsuræ, & palam multi eorum accedebant ad meretrices, quorum nullum vnquam vidimus ob hoc solum puniunt. quod ipsum etiam in reliquo orbe seruari videmus, & audimus. Pluralitatem item beneficiorum simplicium tanto tempore permisit impunitam, quod licet illa esset à principio illicita, quia quodlibet eorum requirebat residentiam personalem iuxta c. Conquerente de cler. non resid. facta est consuetudine permissua tanti tēporis licita iuxta multas gloss. & multa iura, & resolutiones communes doctorum in c. Extirpandæ §. qui verò, de præb. & alibi sepè. Item tota nostra ætate, etiam nunc post Concil. Trid. quo nequē prohibita fuit pluralitas beneficij ei qui haberet vnum sufficiens, vidimus, & videmus impunitos vixisse ac viuere habentes plura quorum vnum sufficit. Et quicquid ille dicat non trahuntur in iudicium triēnales possessores, siue iustè, siue iniustè teneant beneficia, nisi in casibus expressis, neque qui in carnis priuio multa leuia peccata, & notoria, etiam in Vrbe committunt, nam c. Denique 4. dist. perinde seruatur in clericis ac laicis saltem quo ad leuiora, & alia multa quibus confunditur eius opinio constantius quàm oportebat asserta, scilicet, quod Ecclesia nulla mala clericorum ad euitandum maiora permittat impunita, licet non probet ea. Quod etiam in hac ipsa specie, fecisse & facere sentit Caiet. 2. 1. q. 185. art. 7. ibi per patientiam

monet in bi...

TAMEN
in
SACRIS
VSURARIOS
de
E III
3016

tiam &c. Cæterum ea quæ verbosissimè adducit contra Monit. 54. diluuntur vno verbo, quod nec Papa, nec alij qui diuiserunt, & crexerunt beneficia Ecclesiastica, id fecerunt animo exonerandi illa, onere dandi superflua pijs operibus cui antea suberant, nec interuenit iusta causa id faciendi per ea quæ ipse in Monit. 41. irrefragabilia induxi.

SUMMARIUM.

Religione de militari multa absurda respōdet N. num. 14.

D. Samartinus Caruaial licentiatus laudatus. num. 14.

Religiones militares esse verè religiones, & eorum professores veros religiosos, gauderèque priuilegio Canonis & fori. num. 14. & 15.

Commendas militum religionum vera beneficia regularia esse. num. 14. & 15.

14 XV. demiror de N. quòd tot audeat de religionibus militaribus, & professoribus illarum directè, vel indirectè dicere, & quidem, mea sententia, periculosa, & iuri, & factò contraria. Primò, nullam religionem militarem, esse veram religionem contra Thom. & omnes in Apolog. Monit. 15. & sequentibus citatos. Secundò, quòd nec Commendatores illorum nec vlli alij profitentes eas ad exercendam militiam vel alia munera temporalia aliena à diuinis officiis, & contèplatione, gaudeant priuilegio canonis. Si quis suadente 17. q. 4. contra c. Non dubium, de sent. excomm. & alia ibi citata. Per quæ constat etiã conuersos quarumcunque religionum nullo ordine insignitos, & ad alia munera, quam diuinorum officiorum profitentes eo gaudere, etiam fæminas, c. de Montalibus, de sent. ex. & contra multa infra dedu-

cenda. Tertio, quòd nò gaudeat priuilegio fori, inò iudicentur à iudicibus laicis in quorù territorio degunt, cum non solum iure, sed etiam consuetudine totius Hispaniæ inuiolabiliter obseruata nullus eorum iudicetur ab alio quàm à Rege, vel ordinum consilio, quod ipsum representat, vel à Priore: à Rege, inquam, non tanquam Rege, sed tanquam administratore Magisteriorum supremorum illorum ordinum, ita quòd nec ipse nec consilium eius iudicat eos auctoritate laica, sed ecclesiastica quæ olim magistri habebat, & nunc habet Rex, non vt Rex, sed tanquam administrator constitutus à S. Sede Apostolica Magisteriorum illorum quæ fuerunt Regiæ Coronæ adnexa, siue vnita, ante quod nullus rex Hispaniarum exercuit in illos vllam iurisdictionem amplius quàm in clericos, vt constat per Historiam & per praxim qua in hunc diem sola ecclesiastica iurisdictione iudicantur. Et ideo vbicumque delinquant, nullus ibi si nò adest Rex ipse, vel prior, vel consilium præfatum punit eos, vt pote priuilegio fori exemptos ab omni iurisdictione laica, etiam Regia quatenus est laica. Et ita quatenus habet iurisdictionem ecclesiasticam per quam non infligitur pœna sanguinis. Quæ est vna præcipua causa quare tantoperè appetitur militia horum ordinum quæ suos professores omnes à timore pœnæ sanguinis liberat, sicut ordo sacer, vnde præsidēs, & consiliarij consilij prædictorum ordinum non possunt esse laici, sed oportet vt sint religiosi ordinum illorum, quod esse notissimum, & visitatissimum mox demonstrabitur. Quarto, quòd nullus vnquã dixit prædictos commendatores.

datores siue milites ordinum militarium esse personas ecclesiasticas, cum, vt ego probo, sint etiam religiosi, & multis suis bullis vt infra subiiciam, Pontifices Max. appellere eos non solum ecclesiasticos, sed religiosos: & eo nomine laude & fauore dignissimos. Quintò, quòd negat consequenter professores prafatorum ordinum etiam qui vocantur de Alcantara, & Calatrava, qui profitentur regulam sancti Benedicti vel Cisterciensium esse ecclesiasticas personas, motus eo quòd videntur sibi nõ vouere castitatem & paupertatem, eo quòd verbis suarum professionum id non exprimunt, non aduertens quòd omnes religiosi tam sancti Benedicti quàm Cistercienses, qui eandem regulam seruant, simili modo profitentur, & per illam professionem fiunt veri religiosi: non aduertens item, quòd vouens obedientiam secundum aliquam regulam monachalem à sede Apostolica approbatam videtur vouere castitatem, & paupertatem quas regula illa iubet seruari: etiam si nullam aliam expressiorem de illis mentionem faciat, & per id fit verus religiosus, secundum Innoc. recept. in cap. consuluit, de Regul. Non item aduertens quòd etiam conuersi regulæ sancti Benedicti, & Cisterciensis quam prædicti milites (vt dictum est) profitentur, etiam Sutores, Latomi, Carpentarij, & Agricola: sint Ecclesiasticæ personæ, imò religiosi, & gaudeant priuilegio canonis, & fori secundum omnes in dd. cc. & in c. 2. de for. cõpet. & vbiq. Sextò, quòd soli & omnes deputati ad militiam vocantur Commendatores, cum propriè nulli præter eos qui habent Commendas sint Commendatarij, nec appellentur in regula ta-

les, & vulgò tam professi ad diuina officia, quàm ad arma, appellentur Commendatarij, vt palam est in Hispania, aded quòd Salmantica collegia eorum qui student inibi litteris (quod soli professi ad diuina, siue chorum faciunt) appellentur Collegia Commendatariorum: & in Vrbe Reuerendus admodum licèciatus Sa Martinus de Caruaial, & prudentissimus idemque ob maxima quæ in ordinem suum sancti Iacobi cõtulit officia, & peregit negotia, Regi summo sui ordinis Magistro acceptissimus, & professus ad chorum, imò presbyter nullo alio nomine vulgò appellatur, quàm *El Commendator Caruaial*. Septimò, quòd negat eos integrum votum paupertatis emitte, contra quod vltra illa quæ adduxi in prædicto Monito 35. & seq. adduco 3. cap. prima tit. 9. de *La Regla y establimientos de la Caualleria de la orden de Santiago*: in quorum primo omnes professores illius tam milites, quàm clerici iubentur manifestare semel in anno omnia bona mobilia, & immobilia quæ habent pecuniaria, & petere licentiam tenendi ea, exprimendo valorem cuiuscunque illorum in specie, quod temperatur per secundum, quo aliquibus de iustis causis stabilitum fuit, vt sufficeret militibus manifestare bona sua in genere sine expressione valoris eorum in specie. Clericis autem non, quamuis vrique incurrerent penam ablationis eorum quæ celarent. In tertio verò scribuntur hæc verba: *Los bienes inmuebles que dexaren los frailes de nuestra orden que muriesen sin hyos legitimos, que queden libres, y essentos para la dicha nuestra orden, y dellos ny alguno dellos no puedan mandar, ny testar ny disponer à persona alguna que sea en ninguna manera.*

manera: porque todo lo que el religioso adquiere, a su orden lo adquiere.

Quod postea fuit relaxatū ex parte ab Innocentio 8. vt ibidē refertur in c. 4. sed nuper fel. rec. Pius V. omnia priuilegia testandi professoribus ordinum militarium concessa reuocauit, per bullam cuius tenorem huc pertinentem transcripti in prædicta Apologia q. 3. Monito 12. Quæ ratione Papa hæc priuilegia posset dare, & tollere, daret, & tolleret professoribus prædictis, si non essent verè professi paupertatem? & quomodo Regia Maiestas ferret vt tot Illustrissimi, Illustres & nobiles viri alioqui laici penderent à nutu Papæ quoad dispositionem bonorum temporalium in suis Regnis sitorum? quum non patiatur, vel minimum agricolam laicū, suorum Regnorum pendere ab eo etiam quoad dispositionē vnius prædiali secularis. Oportet, quod Commendatariorum prælatorum cōmendæ nō sunt beneficia ecclesiastica, nec regularia, sed secularia, quæ conclusio inaudita est in theoria, & in praxi aded inusitata quod nullatenus sine dispensatione Apostolica (quam nescio hætenus esse concessam) possunt conferri aliis quàm religiosis professoribus eorundem ordinum, ita quod Rex quatenus est solum Rex, nihil potest disponere de illis, & quatenus est magister Commendatarius à sede Apostolica deputatus, non potest cōmendam vnius ordinis conferre militi alterius, sine dispensatione Apostolica per quam fiat facultas transeundi ad alium, qui fiat capax illius, quod frequenter factum ad Regias preces scimus, & super valore facultatis consultū sumus, & non aduertit, quod conueniat ei tota definitio beneficij

ecclesiastici, quam diligenter collectam præsertim ex Cald. Fel. & aliis in c. postulasti de rescript. & Anch. in cap. 1. de reg. iur. lib. 6. latè declaramus in rubr. de præb. & retulimus in commentario c. non liceat, 12. q. 2.

S V M M A R I V M.

Don Michael à Marañon licētiatus laudatus num. 15.

Religiosos milites non posse moraliter seruare castitatem in Curia sui Magistri dūrè dictum, num. 16.

XVI. Quod prædicti Commendatores gaudeant priuilegio prædicti canon. Si quis suadente, & fori, vltra supradicta & adducta in Apologia, allego fragmenta sequentia tractatus nuper editi à nobilissimo viro; eodēque doctissimo Licentiato Don Michaelè à Marañon, non vno nomine mihi suspiciēdo, qui fiscalis omnium ordinum munere apud prædictum consilium Regium in præsentī fungitur: cuius propositio prima sic habet: *Que las milicias y ordenes de Santiago, Calatrua, y Alcañara (las quales juntamos por ser casi vna orden) sean perferas religiones, y los caualleros y personas de ellas verdaderos religiosos y exemptos de la jurisdiccion seglar ansí en lo cibil, como en lo criminal, no tiene duda alguna, y muchas causas ay y razones de que manifestamēte se concluye la dicha religion, y exempcion delas dichas ordenes y personas. x porque seria largo traer las aqui todas, se diran en summa las que basten para mostrar ser verdad lo dicho. Y las demas y estas y solution de contrarios se podra ver copiosamēte con sus allegaciones en derecho, y Theologia en el libro, que de la origen y religion, y exempcion de estas milicias tengo escripto, diuidido en siete capitulos por mas distinta y particularmente esmenuzarlo y traer lo todo: al qual remito al lector.*

P

Primera-

Primeramente que las ordenes de Santiago, Calatrava, y Alcántara, y personas de ellas, sean religiosas. No recibe duda pues consta, y es notorio que professan expresamente, y con todas las ceremonias de religion los tres votos substanciales, y bastantemente para religion perfecta. Y que son ordenes aprobadas por la sede Apostolica de Roma por el Papa Alexandro tercero, y Innocentio tercero, y Honorio tercero, y Lucio tercero, y Julio segundo, y Leon decimo. Y otros muchos summos Pontifices, con muchos encomios y loores verdaderos de entera y perfecta religion. Y que la orden de Santiago es de la orden de sant Augustin, y como a tal fue dada la regla y orden de viuir a los clergos, religiosos de la dicha orden, conforme a la de sant Augustin. Y los otros caualleros de la dicha orden diputados para la Militia y defensa corporal de la fe y nombre Christiano, fue asi mismo dada su manera de rezar y viuir en todo conueniente, a caualleros religiosos, y a estado militar religioso. La qual orden de sant Augustin nadie duda ser de las mas antiguas de Christianos y exempta, y la orden de Calatrava y Alcántara, es de la orde de Cistel. Y la misma sin tener otra diferencia, mas de ser estas militares instituida para la dicha defension de la fe. Y en todo siguen la regla de Cistel, y viven debaxo de su obediencia, y se gouernã por sus diffiniciones, Reciben el habito con las mesmas solemnidades, y le traen de continuo de dia y de noche. la qual orde de Cistel es de las mas celebres del Christianismo, y por leyes dela partida muy loada, y todas dichas tres ordenes y personas de ellas, son visitadas por personas de su orden nombradas en sus capitulos generales que cada vn año son obligadas a celebrar, Confessian su peccados a persona de su orde. Pueden ser absueltos por los superiores de su orden de excomunión y irregularidad si en ellas incurren; como los de mas religiosos de otras religiones. Pa-

gan sus decimas los de Santiago a su orden y los de Calatrava y Alcántara a nadie de sus labores y grangerias conforme al privilegio de Cistel incorporado con en derecho. Gozan todos del Canon, si quis suadente del qual no gozarian ni dello arriba dicho a no ser religiosos, entierranse como tales. Y en suma que tomemos el principio, medio y fin de su orden de todas tres milicias y miremos entrada, vida y muerte de las personas de ellas ninguna cosa les falta para ser perfectas religiones y las personas verdaderos religiosos. Y asi como religiones, se puede passar a ellas del estado Clerical, y de ellas no a estado otro alguno, ni religion. Por donde tambien claramente se conuenie ser religiones, y no de menos perfeccion que qualquiera de las otras. Porque a serlo, podriase passar de ellas a las otras como a mas perfectas conforme a derecho.

ANTES se puede con verdad decir que estas Religiones exceden en cierta manera a las otras. Porque las otras consisten las mas en obras de la vida contemplatiua, y de la actiua tienen poco a lo menos en respecto de estas. Y estas comprenden perfectamente entrambas vidas. Por que los clergos de estas Religiones exercen, como es notorio, en los conuentos de la orden muy cumplidamente las obras de la vida contemplatiua en los diuinos officios: y en rezar, y en muy grande contemplacion y apartamiento del mundo, y en los de mas exercicios de la vida contemplatiua. Y aun los caualleros que no son clergos, tambien cumplen perfectamente las dichas obras en el entre tanto que estan en los deuotos conuentos: porque son obligados a asistir, y asisten a ellas juntamente con los dichos Clerigos de la orden. Y los vnos y los otros na pueden salir, ni salen de los conuentos sin pedir licencia, mas que los Religiosos de otras Religiones. Y si fuera de los conuentos quando

quando de ellos salen los dichos caualleros con licencia, como dicho es hecha su profesion, no cumplen las obras de la vida cōtemplatiua, es porque no se compadecen las mas de las dichas obras, o no contienen con la milicia como vemos en los frayles predicadores, que por predicar no se ocupan en el choro, y en otras obras que impiden el estudiar, o predicar. La qual milicia tambien en estos caualleros va endereçada derechamente al mismo fin que las obras de la vida contemplatiua. Porque su fin desta milicia es el ensalcamiento de la fe verdadera de DIOS. Que es el mismo inmediato amor de DIOS en quien consiste tambien el fin de la vida contemplatiua. Y aun para este fin, es el medio en esta milicia el mas perfecto de todos. Por que es por medio de la muerte y martirio. Por lo qual bien a proposito dize el Cardenal Alberto: en la regla de Santiago en el capitulo de los ayunos ser cosa mayor y mas graue, y pesada, dificultosa, y trabajosa poner la persona a peligro de muerte, y a tantos trabajos y peligros, como estos caualleros la ponen cada dia en la guerra cōtra Moros por defensa y aumento de la fe catholica, que no estando en paz y sosiego, asligr el cuerpo con abstinencias, disciplinas, y otras maceraciones que son los exercicios de otras Religiones, por los quales pretenden exceder a la Religion destas ordenes. Y CHRISTO nuestro Salvador por S. Iuan lo dize, que nadie puede tener mayor amor a otro, que es poner la vida por el. Y la vida actiua y sus obras se cumplen en estas ordenes, perfectissimamente, y muy mas largamente sin contradiccion que en las otras Religiones de obra, y no solamente de palabra. Porque tienen mas bienes para cumplirlas, y estan dedicados para ellas muchos hospitales con grandes rentas sin otras infinitas limosnas, y rescates de captiuos que se haze en estas ordenes por obligacion, sin las limosnas voluntarias. Y en

general todos los demas bienes de estas ordenes se gastan en obras pias en la dicha guerra contra Moros, y en monesterios de monjas y sustentan otras gentes que la orden manda. Y no solamente los bienes (que es el primer grado de charidad con el proximo) poner estos caualleros por sus proximos: pero tambien ponen el trabajo corporal y vida, que son los otros dos grados de la charidad del proximo. Y en conclusion cumplen todas las obras de misericordia, como elegante y verdaderamente lo dize el dicho Cardenal en el dicho capit. de ayunos. Et post multa quib⁹ pbat auctoritate Alberti Card. & eius rationibus super regula S. Iacobi perfectionem illius religionis subdit hæc. Y no dexan de ser Religiones perfectas, por no exercitarse tan principalmente en las obras de la vida contemplatiua, como otras Religiones, porque segun Sancto Thomas, y los demas Theologos, y canonistas, muy bien se puede instituyr Religion para obras de la vida actiua. Y segun el mismo S. Thomas la vida de los Apostolos de CHRISTO (que fue el retrato y dechado de la perfeccion de Religion) consistio principalmente en la predicacion del Euangelio, la qual pertenece segun el mesmo Sancto Thomas a la vida actiua. Y entre las obras de la vida actiua, se puede instituyr Religion y aun deue (dize el mismo Sancto Thomas) para la milicia, o guerra en defension de la fe. Como es la de estas ordenes. Y creo para mi que quando Sancto Thomas dixo que podia instituyrse Religion y deuia (como dichos es) para la dicha guerra, estando la fe en peligro por falta de los Principes Christianos, que quiso entender por estas ordenes, que no mucho antes del tiempo de Sancto Thomas se confirmaron todas tres por el Papa Alexandro tercero. Y se hizieron Religiones por la misma causa y razon de estar la fe Christiana en gran

perigo en España por la discordia y guerras de los principes Christianos de España entre si. Como a la letra lo dixē la regla de la orden del bienaventurado Santiago, poniendo la razon y causa de su institucion. Y por el mesmo peligro testifica el Arçobispo don Rodrigo, que fue instituyda la orden de Calatrava, cuya filiacion es Alcantara.

Et paulò pòst. Y mas se ha de aduertir, que en el voto de la obediencia que es el principal de los tres votos, excede estas Religiones à las otras, porque se vota en estas ordenes la obediencia en todo y por todo, y comprehende el martyrio, y se padece cada dia en esta Milicia. El qual excede a toda otra perfeccion Christiana, y a la Virginitad, segun Sancto Thomas y Theologos. De donde se sigue, segun el mesmo Sancto Thomas, que puesto que estas inçlytas Religiones fuesen en los otros dos votos, inferiores a las otras Religiones, se hauria de compensar con este exceso de estas sanctas Religiones a las otras en el voto de la obediencia que comprehende tambien el martyrio, como dicho es, y excede a toda otra perfeccion. & infra: Y considerando creo esta summa perfeccion destas sagradas Religiones esta prohibido por las bullas Apostolicas de la confirmacion de estas ordenes que de ellas no se pueda passar a otra alguna Religio de qualquier calidad que sea. Y nadie que sin passion quiera juzgar, y aya visto la regla, y bullas, y priuilegios de estas ordenes, negara ser persectas Religiones. Y los que lo contrario han dicho sin auer las visto, (porque si las vieran no lo dixeran) no pudieron bien juzgar, ni escriuir de lo que no vieron, ni por pretender que no se guardaua la Regla, negar la Religion. Que es error manifesto.

Et paulò pòst: Y que mas aprouacion de la Religion destas ordenes es menester, de que su Mag. y los Catholicos Reyes de Castilla, los poseen y tienen con titulo de administracion del Papa como a cosa reli-

giosa y ecclesiastica? Y cada dia supplican al Papa por ellas, como por ordenes y religiones. Y los Papas si estas ordenes no fueran religiones ecclesiasticas, como, o para que las auian de eximir de la jurisdiccion ecclesiastica de los obispos, y otros como las eximen y les dan otros muchos priuilegios? y las llaman religiones en muchas bullas. Y si algun texto viera en derecho que las llamara expressamente religiones, nadie dudara de su religion: pues porque mas se a de dudar llamando las el summo Pontifice religiones fuera de texto? Pues el mismo poder se tiene el Papa no haziendo texto, que haziendolo. Y el poder de estos Pontifices que llaman a estas ordenes religiones, es el mismo que el de los otros que hizieron los textos del derecho Canonico. Y aun que mas frecuentemēte las llamen ordenes, lo mismo importa que llamarlas religiones, ansi en derecho como en el comun hablar. Y si contra lo arriba dicho de la religion de estas ordenes, replicare alguno que no es su regla de este tiempo la que yo he pintado, o almenos no se guarda, ni se exercitan los caualleros dellas, en la Milicia sino los mas en todo lo contrario de su regla y profesion, Argumento fue este y error. Primeramente de Wiclef, y Iuan Hus reproouado en el Concilio de Costancia, y renouado en nuestros tiempos por su discipulo en los errores Martin Lutero, para desbarçar la orden y potestad ecclesiastica por los abusos, transgresiones, excessos, y males de los ecclesiasticos. Y es de los Moros para reprouar nuestra ley Christiana por los pocos que dixē que las guarda de estos pocos que la siguen. Como que la ley no por si sino por los que la siguen, o guarda se viuiese de juzgar ser buena, o mala: A lo qual todo y a lo de matrimonio, y a otros defectos y objetos que contra la religion destas nobles ordenes opponen algunos, Respondo largamente en el dicho libro en el capitulo quinto, donde copio-

copiosamente se trata este artículo de la religión de estas Milicias, y se puede ver. Por manera que siendo estas nobles ordenes religiones, y las personas de ellas religiosas, que dubda puede auer: para no ser exemp-
 ptas en todo de la iurisdiccion seglar? Y que hombre de juyzio podra negar que las personas destas ordenes no se aten muy bien por los votos que hazen y se obliguen a la religion. Et paulo pdit: Y por concluir con exemplo sacado del mismo echo y caso que tratamos notoriamente se ve cada dia, que si vn clerigo, o sacerdote toma el habito de alguna destas ordenes, se exime de la jurisdiccion ecclesiastica a que estaua subieto. Y es juzgado solamente por su orden. Y esto sin contradiccion de nadie, y mandandolo su Magestad. Luego la orden destas Milicias y religiones, pues atrae asi a su jurisdiccion seglar al clerigo y sacerdote que era de la jurisdiccion y estado ecclesiastico. De donde tan bien se sigue, y necesariamente que pues la jurisdiccion de estas ordenes es mas poderosa que la ecclesiastica, y la ecclesiastica que la seglar, que lo sera tambien mas que la seglar. Y que la ecclesiastica sea mas poderosa que la seglar, es notorio. Porque si vn lego se haze clerigo, se exime de la iurisdiccion seglar, a que estaua subieto, y passa a la ecclesiastica. Et post pauca: Item parece que no tiene dubda la dicha exepcion por la ley 12. tit. 16. lib. 2. ordina. echa por los Reyes Catholicos en Toledo anno de 1480. Por la qual declaran por religiosos a los caualleros de estas tres ordenes, y de la de sant Iuan, y qualado los a todos, y comparando los con los demas religiosos de otras ordenes. Y como a tales religiosos y exemptos de la jurisdiccion seglar, los inhabilita para officios seglares, y la causa de haerse a quella ley fue don . . . de Guzman cauallero de la orden de Calatrava, corregidor que fue de ciudad Real, el qual en la residencia fue acusado de cierto

homicidio, y por el habito se eximio de la jurisdiccion seglar. Por lo qual los dichos señores Reyes hizieron a quella ley para los caualleros de las dichas quatro ordenes, y en general para todos los religiosos de qualquier orden. Et post pauca: Que en Madrid siendo fiscal el Bachiller de la Torre, por todo el Consejo Real presentes sus Altezas de los dichos señores Reyes Catholicos, se declaro por la exepcion de Calatrava, de quien sus Altezas se querian informar, y por consiguiente de Alcantara, que es cosa anexa de Calatrava, y vna misma orden y la de Santiago esta y qualada quanto a este artículo, ala de Calatrava por la dicha ley 12. del ordinamiento y tambien ay declaracion expresa de summos Pontifices a quien esta declaracion pertenece. por depender principalmente de ser, o no estas ordenes cosa religiosa y ecclesiastica, De la orden y caualleria de Santiago, ay declaracion y bulla del Papa Innocentio, y del Papa Martino V. de la orden de Calatrava y Alcantara, ay declaracion del mismo Innocentio IIII. y Innocentio VIII. y Leon X. y asi quando el Señor Rey don Iuan el segundo hizo degollar a don Aluaro de Luna maestre de Santiago hizo despues traer de Roma para si, y los demas que auian interuenido en la muerte del maestre, absolucion de la excommunion en que auian incurrido por auer puesto manos violentas en el dicho maestre, como lo testifica el Doctor Montaluo glossador de las partidas, y del consejo del mismo Señor Rey Don Iuan. Hac ibi. Per que omnia constat quã 16
 aliena à factò, & iure N. responderit ad Monit. 35. Quare quicquid ipse & Dominic. Sotus auctor alioqui grauiissimus, & multis nominibus mihi suspiciendus, collegáque meus olim in Academia Salmanticensi eruditio-
 ne quidem, & etate me longè prior, loco verò posterior, in hac te dicant,
 P 3 mihi,

mihī, vt in prædicto Monito 56. dixi, videtur iniuriam omnibus Ecclesiasticis & laicis agentibus vitam cœlibem in Curijs Pontificum Maximorum & aliorum Ecclesiasticorum & Regum ac Principum secularium, inò & in alijs vrbibus extra septa Monasteriorum, dicere, quòd milites præfatorum ordinum obsequentes Regi Magistro suo, non possunt moraliter loquendo seruare votum castitatis, quia non est difficilius eis seruare illam, quàm alijs sacris initiatis suã, & alijs cœlibibus, sextum decalogi præceptum extra septa Monasteriorum habitantibus, quamuis certum sit, cæteris paribus, facilius esse illam seruare intra illa quàm extra.

S V M M A R I V M.

Comendatarius cur vocatus Auctor, nu. 17. Religionem militarem dicere nõ esse veram, piaculum, & eius professorem habere proprium, peius, num. 18.

¹⁷ XVII. Quod incautè imponit mihī quòd ego Monit. 80. q. 1. nu. 5. appellauī canonicos Regulares Roncæuallis, & S. Isidori Legionensis Comendatarios, quòd nec per somnium vnquam venit mihī in mētem, non enim ego appello ibi canonicos Comendatarios, sed prælatos quibus eorum præfecturæ in Commendam conferebantur, quorum altera scilicet prioratus Roncæuallis sic collata fuit quatuor præcessoribus eius qui nunc est Reuerendissimus Illustrissimæ familiæ Don Antonius Māricus in Episcopum Pamp. à Regia Maiestate nominatus dominus meus quam colendissimus, & altera scilicet Abbatia S. Isidori commendata fuit multis vsque ad præsentem, de quo nescio an fecerit professionem, & acceperit in titulum, nec ego me appel-

lari Commendatorem, eo quòd sim canonicus simplex Roncæuallis, sed quia Commenda del Villar, pro e Villagran Legionensis diœcesis, cui iurisdictio temporalis meri, & mixti imperij inest, illius ordinis mihī fuit collata à Priore generali, & per Sedem Apostolicam confirmata anno 1524. An verò periculosè significet in responsione ad 57. Monit. non esse veram religionem quæ ad militandum instituitur, ipse viderit, mihī ego piaculum censerem, per prædicta in 15. responso, satis autè miror, quòd audeat dicere, quòd ego ex quo regulares clericos, secularibus, eo quòd dixerim vtrisque eandem facultatem disponendi de fructibus beneficiorum, quasi per hoc concesserim quòd regulares possint habere patrimonialia propria sicut seculares. Caueat autem ipse an periculosè dicat cõtra religionem Christianam, quòd Commendatores post votum paupertatis solemne possint habere propria patrimonialia, quòd etiam generalius ante dixisse notauimus in 9. responso, non aduertens, quòd omnes illi etiã de more se expropriant, vt in 15. Responso prædixi.

S V M M A R I V M.

Commendatores ordinum militarium Hispania habent Ecclesias separatas commendatas, quæ alijs non conferuntur, num. 19.

Beneficiarius licet non teneatur rescire ecclesiam priusquam sumat necessarium ad se alendum secundum qualitatem beneficij, secus tamen de necessario sibi secundum aliam qualitatem extrinsecam, num. 19.

XVIII. Quod alia quæ subiicit 19 vsque ad secundam partem non sunt digna quibus respondeatur, nisi vt

aduertat, an sibi constet, an verò se- cum pugnet affirmando exerte supra ad Monit. 40. quod clericus peccat mortaliter infumendo fructus beneficij vanè, vel profanè, quod ipsum repetit in secunda parte ad Monit. 7. & quod non parificauit clericos laicis quoad dispendendum redditus suos; & nunc parificat eos quatenus facit eis liberam facultatem disponendi de eis, & absoluit eos ab omni lege, præterquam misericordie, qua secundum eundem etiam tenentur laici, qui tamen secundum eundem non peccant mortaliter sic sua impendèdo: si enim hoc est verum, quomodo illud non est falsum? & è contrario, legens verò ea quæ ad 82. responder, fateor me valdè tentatum ad retaliandum, nisi me condonatio supra facta, & missa quam nunc indignè feci, ab eo retraxisset. Quis enim ferat tam frequentem, & duram reprehensionem transcriptionis eorum quæ in libello defenso continentur facta ab eo, qui nouit me lectori iam inde à principio in Epistola ad eum dati ob vilitatè eius id facturum promississe? Quis item ferat audire Commendatores ipsos non habere Ecclesias, quarum decimas ipsi recipiunt, quæque ideò non habent Rectores principales, quia sunt vnitæ ordini, & ab ordine commendatæ commendatoribus, & ideò solum ponuntur in eis Vicarij perpetui vel temporales quos ipsi præsentant? Quis item ferat audire ordines prædictos non habere Ecclesias quæ nõ conferuntur presbyteris ordinum, & quod reparatio ecclesiarum quæ non habent redditus separatos à mensa Cõmendatarij, non debeat fieri ab eò? Quoru contraria sunt notoria Hispanis, & eorum testis omni exceptione

maior est in Vrbe prædictus Cõmendator Don Samartinus de Caruaial Visitator S. Iacobi frequenter designatus cum aliis eius rei conficiis. Carterum assertio quòd filius Regis Parochiam mille aureorum habens, nõ teneatur reparare, & ornare illam necessariis si illis mille eget ad suum statum quasi Regium decenter sustentandum, licet ipsa non habeat redditum separatum, ad se conseruandum, & quòd potius Parochiani tenentur illam reparare, indigna est quouis canonum perito, præterquam ipso ad contradicendum mihi adeò propenso.

SUMMARIUM.

Legem nullam qua nititur aequitate esse iustitie, non dixit Auctor, num. 20.

Actus vnus & idem vario respectu ad varias virtutes & varias leges pertinere potest, num. 21.

Lege iustitia non obligatur quicumque iudicis officio cogi potest, num. 22.

Officium iudicis nobile non est actio, & frequenter datur contra obligatum alia lege quam iustitia, num. 22.

Legale debitum multiplex, & qua legalis iustitia pariat actionem, & qua officium iudicis, & qua neutrum, num. 23.

Lex subsidiaria regaliter parit actionem, quicquid N. dicat, num. 24.

Necessitatem extremam patientis nõ sunt ipso iure ei necessaria, licet sit danda, & ab eo possint accipi, num. 25.

Dominium rerum Ecclesia est apud Deum specialiter & priuatiue, num. 26.

Gloriam per iustitiam, & eius opera quari, num. 27.

Iustitia: vt maxima virtutis moralium, n. 27.

Beneficiarius successor cum precessore, vt dividit fructus remissus, num. 28.

XIX. Quod quia satis supra in Responso 5. dictum est, quoad alteram cõclusionem principalem, in qua

teneo beneficiarium, non solum peccare mortaliter impendendo vanè & profanè fructus sui beneficij, sed etiã teneri ad restitutionem, circa quam versantur omnia quæ ego dixi in secunda quæstione Apologiæ & ipse dicit in secunda parte suæ Antipologiæ non respõdeo singulatim multis quæ sine certo scopo disputando verbosè inuoluit, & dilatat superfluis allegationibus, & parergis, quicquid venit in buccam effundendo, & tertio quoque verbo errorem, Iuris principiorum ignorantiam, incogitantiam, obliuionem, aut ætatis defectum improperando, alia nostra non intelligens; alia nolens, aut nõ potens intelligere. Quæ omnia Deus Opt. Max. ei condonet, vt ego iam condonavi, & quidem animo non ficto, sed pro antiqua inter nos amicitia, & charitate, ad obsequendum ei quibus in rebus mea tenuitate voluerit parato, solum adiuciam hæc pauca, & nuda confirmationibus, & confutationibus, quibus cum in iustum crescerent librum, & auctarium fieret maius aucto. Primum, quod ipse qui improperat mihi tranquillam senectutem, fortè per præcipitis iuuetutis ardorè, ait in principio, ambiguum sibi fuisse an mea prima quæstio proponeretur de peccato tantum beneficiarij malè impendentis, an etiam de obligatione restituendi. Quilibet enim senex, imò & adolescens, sine tumultuario feruore, tenorem quæstionum legens, præsertim ad eò ferid ac ipse, clarè id vidisset, cum, vt patet, ex 2. Mon. 1. q. prima quæstio habeat, an talis beneficiarius peccet mortaliter. Secunda, An esto peccet mortaliter, teneatur restituere? Nonne qui cæcus non est, videt in prima quæstione non quæri

de restitutione, sed solum de peccato mortali? Item quod mirum est virum iuuenem, diligentem, & ad eò apud se sapientè, non intellexisse, quod ego ei non impono in meo primo Monito, quod ipse dicit ad illud, sed tantum quod non omne id ad quod quis cõpelli potest, debetur iustitiæ specialis lege, in quo ipse lapsus est in suo libro, & fallitur in hoc ipso Monit. & sequenti, dum putat omne id propter quod ad iudicium venit, esse debitum iustitiæ specialis, cuius contrariu ego in Monit. 1. q. 2. irrefragabiliter probò, monstrando multas leges, & præcepta multarum virtutum aliarum à iustitia speciali esse, ad quarum obseruantiam quis à iudice compelli potest, licet non sint præcepta, & leges virtutis iustitiæ specialis, sed vel noluit intelligere, vt bene ageret, P. salm. 68. relat. in cap. Ideò 37. dist. aut certè credo ei dicẽtu se non intelligere, quia nondum peruenit ad hanc (quæ non est tritialis) cognitionem. Secundo, quod miror eum putare, vel fingere me moueri illa doctrina Thomæ quã in fauorem meum allegat, tacitè me ignorantia illius notando ad Monit. 2. meum quam postea contra me opponit, non enim facit pro me, licet ipsemet (vt ait) non intelligens id falsum putet, & insinuet me dicere nulla lege iustitiæ in nullo casu teneri patrem filio, vel maritum, vxori, neque e contrario, & falsus imponit mihi quod dixerim leges quæ statuuntur ob æquitatem, & fundantur in ea, non pertinere ad iustitiam specialè, quod legista insensatus non dixisset, & ipso teste ad 6. Monit. allegem. 1. Si & me & Titium. ff. de reb. cred. ad probandum actionem ob solam æquitatem dari, & contra id mihi falsò impositu opponit,

manet in beneficiario

LAMBVINI
IN
SACRILEGIUM
XIVARUM
E. II
30. 6.

opponit, nullum finem arguendi faciens, multa quæ cuique iurisperito ad manum erant, ego enim id solum dixi de lege quæ tantum ex pietate, misericordia, vel charitate descendit, & non de descendente ex æquitate, cui omnes ferè leges nituntur, auctore Celsò qui relatus ab Vlpian. in l. i. ff. de iust. & iur. ait ius esse artè boni, & æqui, & iuriscòsultos philosophos
 21 equū ab iniquo separātes. III quod non intelligit aut certè non aduertit, quòd vnus & idē actus vno respectu potest esse vni⁹ virtutis, & altero alterius, vt actus alēdi filium vel parentē, est actus virtutis pietatis quatenus ex solo amore naturali, vel charitate procedit, sed quatenus pacto, promissione, legato vel iusta lege tenetur alere, siue amet siue non, & alere sic vel sic, & illo, & illo tempore, velit, nolit, actus specialis iustitiæ est, & ita fieri potest, quòd actus qui nō parit actionem, nec restituendi obligationē quatenus est actus vnius virtutis vel vitij, pariat eas quatenus est alterius, sicut passim apud Theologos inuenias actū suapte natura indifferentem, fieri actū alicuius virtutis, vel vitij, ob legē præcipientem, vel vetantem illum. Imò & actum vnius virtutis, fieri alterius, ob diuersum finem vel diuersum præceptum, vel legem, sicut vnus, & idem actus, lege naturali vel diuina, & humana præceptus, vel vetitus, vno respectu pertinet ad legem naturālē, & altero ad humanam, vt est pulchrum
 22 in re graui exēplū apud Caiet. in tract. 19. q. 3. Non item intelligit, aut certè non aduertit, quòd aliud est obligari quem ad aliquid lege iustitiæ, & aliud obligatū lege alius virtutis compelli posse officio iudicis nobili ad implendam illā, potest enim quis cogi officio

iudicis ad faciendū quod iubet lex misericordiæ, pietatis, charitatis, religionis, māsuetudinis, vel ali⁹ virtutis quæ est multiplex, vt ex Thom. recep. probò in d. 1. Mon. adiūctis illis quæ tradunt post alios. Fel. in c. 1. de off. iud. & Ias. in princip. de Act. super glos. in verb. Ius, & citati ab eis, & alij alibi de officio iudicis nobili, quod non est propriè actio, quod est misericorditer implorandū, quòd per illud prouidetur pauperi de aduocato, & fratribus minoribus, de elemosyna eis relicta, & cogitur diues aliquādo facere elemosynā, &c. quamuis enim ad multa quæ debētur lege iustitiæ specialis, cogi possit quis officio nobili sine actione, nō tamen omnia ad quæ quis illo cogi potest, debentur lege iustitiæ, per proximè dicta, & mox dicenda, quod & Caiet. 1. To. tract. 9. q. 3. dixit de cōpulsione ad implendū votū officio Episcopi sine actione facienda. Nec
 23 itē intelligit, aut certè nō aduertit duplex esse debitū etiam legale, alterum quod debetur de honestate, & nō de præcepto, qualia sunt aliqua debita virtutis liberalitatis, & gratitudinis, ad quod non datur actio nec officiū iudicis, & eā frāgēs, nō cogitur restituere. Aliud est debitū legale, quod debetur de præcepto, necessariò faciendū, & hoc rursus est duplex. Alterum, quod debetur lege iustitiæ specialis, & ad hoc vt plurimū datur actio, saltē iure canonico, & violator cogitur restituere. Alterum, debitū de præcepto lege tantum alius virtutis, & ad hoc quatenus ab ea tantum præcipitur, nō datur actio, nec coactio, ad restituendū, sed officium tantū iudicis nobile, ad cogendum ad illud implendum. Exemplū primi, debitum à diuite patienti necessitatem non extremam, nec aded
 P 5 magnam,

magnam, illud enim obligat de honestate tantum, & non parit actionem, nec obligationem restituendi, nec officium iudicis ad compellendum. Exemplum secundi, est debitum ex contractu, vel quasi, delicto, vel quasi, vel vltima voluntate quod parit actionem & restituendi obligationem. Exemplum tertij, debitum quod quis debet egenti extremè, quod non parit actionem, nec obligationem restituendi, sed officium iudicis nobile, quo potest ad id compelli, & ita pertinet ad iustitiam generalem legalem, quæ non parit actionem, nec restitutionem, quando non concurrit, cum iustitia speciali, & tunc sic, nec officium iudicis, quando non concurrit cum virtute, quæ illud parit, & tunc sic. Per quæ nondum fortè hæc ita declarata sunt cõponenda dicta Alex. Halé. S. Thom. S. Ant. Caiet. Adria. Panor. Turrec. & aliorum multorum, quæ primo aspectu secum pugnare videri possunt. Quæ & alia posita in meo Monit. si N. intelligere voluisset, non se frustra torquisset, fingendo scopos in quos sagittas mitteret, vidissetq; propugnacula quibus Adria. Sot. & ego quos carpit, defendimur, & laudari meremur. Sextò, quòd ego efficaciter probaui verum esse regulariter, & simpliciter, eos qui lege subsidiaria tenentur, obligari ad restitutionem, quod est contrariu eius quod ipse simpliciter dixit, & nunc meis argumentis coactus limitat, per

²⁴ quod an satisfaciatur ipse viderit. Septimò, quòd vim facio mihi patienter ferendo illa quæ ad Monitum 4. respondet de dominio rerum existentis in extrema necessitate, asserens me non intellexisse doctores, quos, gratia Deo, ad eò antequam fortè ipse nasceretur intellexi, vt audeam dicere nul-

lum vnquam tã verè, clarè, resolutè, & ad praxim appositè ea de re dixisse, ac ego scripsi in Man. Confes. c. 17. à nu. 60. nam & ipse inde fortè didicit quæ dicit me non intelligere, & non aduertit secum pugnare, asserendo egentem extremè fieri dominum eius rei quam apprehendit, ad se seruandum necessariam; & mox argumento meo conuictus, dicit teneri ad restituendum vestè pretiosam, sine qua prehensa periisset. Octauò, quòd insulsè, ne dicam, periculosè, iterum confundit dominiu speciale quod Deus habet in re speciali donatione, vel dispositione, hominis sibi dicata, cum dominio generali quod habet in omnibus, etiam laicis. Tum quia significat Deum esse minus capacè ad querendum dominium, quàm proximum. Tum quòd parum obseruat Patres Concilij Trid. dum reputat eos dicentes bona Ecclesiastica esse bona Dei, & ob id statuentes redditus eorù non esse donados diuitibus, intellexisse de dominio generali quod habet etiam in bonis laicis, & nõ de speciali quod habet priuatiuè, vt dictum est supra in 10. respõso, & resolutur infra nu. 31. iuxta profundam & hæcenus nullibi sic traditam resolutionem Apologiae Monito 24. 1. q. Nonò, quòd licet desiderare in eo memoriam vel diligentiam, dum ait se non meminisse vbi arguat de dominio militis super suo stipendio quæsito ad dominium clerici in suis fructibus, cum multis verbis id faciat 4. part. c. 1. post n. 4. fol. 179. Desiderare licet etiam circumspeditionem, dum incautè, peruertendo sensum gloriosi c. gloria Episcopi. 1. 2. q. 2. ait ad Monit. 10. non queri gloriam per opera iustitiæ, sed misericordiam, & alias indebita, contra illud, Iustus

stus vt palma florebit, & alia mille loca Scripturæ, & contra illud Thom. recept. 2. 2. q. 183. art. 3. Christiana perfectio essentialiter consistit in præceptis, & instrumentaliter in consiliis, & cõtra expressam eiusdem determinationem ab omnibus recept. 2. 2. q. 58. art. 12. qua iustitiam præfert liberalitati, & omnibus aliis virtutibus moralibus etiam misericordie, quatenus est tristitia alienæ miserie, ratione regulata, vt subtiliter docet Caiet, ibidem. Quod tamen est intelligendũ de aliis virtutibus ordinatis ad se vel proximum, & non de religione quæ ordinatur in Dei honorem, quæ est prima moralium secundum eundẽ 2. 2. q. 81. art. 6. Probat autem Thom. hoc per illud Tullij 1. offic. In iustitia virtutis splendor est maximus, ex qua boni viri nominantur. Et per illud Arist. 5. Ethic. Præclarissima virtutũ est iustitia, & neque est Hesperus, neque Lucifer, ita admirabilis. Quod ait, pcedere non solum in iustitia legali, sed etiam in speciali, duplici ratione, & pondera in dicto Cic. verbũ Splendor, & in Arist. verba Hesperus & Lucifer, quibus significatur gloria quæ ab Ambrosio definitur esse clara cũ laude noticia, vt latè monstramus in c. Inter verba 11. q. 3. & est contra totã Ecclesiam Christ. quæ tribuit lauream gloriæ martyribus, non solum quibus se ad id, cùm non tenerentur, obtulerunt, sed etiam his qui quæsti tenebãtur id pro fide CHRISTI subire. Quin & contra sapiẽtiam Ethnicorũ, qui ob iustitiam egregie seruata, alij Traianum, alij Aristidẽ, alij alios eius maximos cultores, Gloriosissimos appellarunt. Decimò, quod sufficit eum exæquare maritum, & beneficiarium quoad dispositionem fructuum do-

taliũ, & beneficiariũ, ad hoc vt dicatur malè illos exæquare, quod nos præcedimus, quum teneat, beneficiariũ dispendendo vanè, vel profanè, peccare mortaliter, & tenere debeat maritum, id faciendo non ita peccare per prædicta. Item quod vt doleo totam ferè urbem concepisse librum eius contra me fuisse scriptum, ita gaudeo eum dicere rem ipsam non sic se habere. Item quod non fuit visa nobis iniqua diuisio fructuum inter præcessorem & successorem beneficij instar diuisionis inter maritum & vxorem; sed quod illa non est iure communi statuta, nec vsu antiquo recepta, cùm in Monito 13. q. 2. dico, nulla glos. neque doctor ordinarius antiquus meminere talis consuetudinis contrariæ opinioni communi, quàm noui non fuisse ante 1525. annum, in Regno Nauarræ, nec Castellæ veteris, vbi mihi quoq; tunc collata fuit Cõmenda supradicta, sicut ipse ait se nunc habere pingue curatum in Regno Castellæ Nouæ siue Toletano. An autem ea tunc seruaretur ibi, sicut nunc seruari ipse testatur, nescio, quamuis sciam, quod & ipse non ignorat, non esse iustam causam cur impingatur mihi eius ignorantia, eo quod fuerim in vtroque iure Gymnasta 50. (vt ipse ait) annis, siquidem vbique terrarum ad Gymnastas Academiãrũ super iuris vtriusque dubijs concurratur. In reliquis autem quæ respondet vsque in finem, parua diuersitas est, vel conuenimus.

SVMMARIVM.

Beneficiarius potest sibi facere patrimoniale de suo redditu, quantum impertit pauperibus de suo patrimonio, num. 29.

Discere potest quibus etiam senex à iuueni, num. 30.

BONORVM

*Bonorum sacrorum & laicorum differentia
quo ad dominium, administrationem,
impensionem, & peccatum. nu. 31.*

29 XX. Quod ad ea quæ respondet
Monitis meis 3. quæst. solum replico,
primū, quod gaudeo cum ad primum
dicere, non posse clericos iustè testari
ad profana, esto iure simpliciter cōce-
deretur, vt possent testari, quia nec in
vira ita possunt disponere, in quo con-
uenimus: Quod satis perpensum, ma-
gnus gradus est ad meā conclusionē,
quod nō valet consuetudo testandi ad
profana de quæstis ex redditibus bene-
ficiarū. Secundò, quod nihil ego im-
pono ei quod non dicat ipse in suo li-
bro directè, vel indirectè per necessa-
riā consequentiā, vt in multis articulis
suprà monstraui. Tertiò, quod qui le-
gerint suum librum & meū, iudicabūt
meū (ni fallor) longè præcellere suum
methodo, breuitate, claritate, & reso-
lutione. Quartò, me mirari, quod quū
sit largissimus in cōcedēda clericis fa-
cultate dispendendi, neget posse iustè
beneficiariū impedere in profana tan-
quam patrimoniale tantundē de redi-
tibus beneficij, quantū impenderit de
suis patrimonialibus, in opera pia in
quæ illi reditus poterāt impēdi, quod
ego affirmavi Monit. 4. q. 3. per c. si
Episcopus. 12. q. 5. & meritò, quia
videtur quis soluere in causam durio-
rem, & potius quod debet, quā quod
non debet l. 1. ff. de solut. & l. cum de
indebito. ff. de probat. Et consequen-
ter qui clericus debet dare superflua
redituum beneficalium pauperibus,
in dubio, actu, vel virtute vult potius
dare de his quæ debet, quā quæ nō
debet, & consequenter dare quæ dat
de patrimonialibus in compensatiōe
eorum quæ retinet, vel accipit de re-
ditibus beneficiariis per præfatas le-

ges, & multa similia quæ facillè addu-
ci possent, nisi quū expressè in onus
sui patrimonij id faceret, quia tunc se-
cus esset, arg. l. continuus. §. cum ira
de verb. Quintò, quod meā de com-
mendatoribus ordinū militariū, do-
ctrinā cōtra quam ipse multa scripsit
directè, & consequenter approbavit
Pius v. in bulla quā dicit legisse inser-
tā Monit. 12. & alia multa adducta su-
prà responso 11. Vltimò, quod ipse vi-
derit an modestè dicat ab eo me didi-
cisse quasdam leges Iuriconsultorum
& Codicis satis profectò vulgatas,
quas antequam ipse nasceretur, iam
prælector docere poteram, qui eo im-
properante 50 annis fui Gymnasta in
Academiis, & me sciente, & Deo gra-
tias agente, circiter 40. An item mo-
destè dicat me indicāte se nouisse Al-
uarum Pelagiū, quem ante 20 annos
in Manuali confessariorum Hispano
non semel citauī. Quæ non dixerim
pie lector, vt significè putare me adeò
senem non posse, vel non esse paratū³⁰
ab eo iuvene discere multa diuina, &
humana, græca, & latina, Pontificia, &
Cesàrea, possum enim & paratus sum,
discere etiā ab alio lōgè inferiori, imi-
tatus Patriarchā illū meū maximum
Augustinum relatum in c. si habes 24.
q. 3. & Pomponiū 78. annorū dicentē
in l. Apud Iulianum. ff. de fideicom.
libert. non pigere se alterum pedē in
tumulo habentem, aliquid addiscere:
vt qui iam pridem certius quā illi
Ethnicus noui sententiam gloss. c. nisi
cum pridem, de renunc. super illo;
Spiritus vbi vult spirat, hoc disticho
contentam.

*Tu spiras vbi vis, tua munera diuidis, vt vis.
Scis cui des, quod vis, quantum vis, tempo-
re quo vis.*

Sed ne mea opuscula & respōsa mul-
tis

tis vilia, eius impropertis defināt esse talia, & vt apud se reputet, an id damni reficere teneatur. Et quod fortassis inter nos quoque est locus illi apud Hieronymū paræmia, Bos lassus fortius figit pedem. Et quod non rarò semilis cantio est Cygnea Numine Dei; qui nos ambos, & omnes sua sanctissima pace conciliatos in terris, æterna tandem gloria donet in cælis. Amen.

31 Coronis itaq; resolutoria sit, quòd quicquid blādiamur nobis beneficiarij tam seculares quàm regulares, veritas cōsistit in his octo. Primum, quod omniū bonorū pecuniariorū sicut & aliorum omniū verus & summus dominus est Deus Opt. Max. illa sua dispositione generali, qua ipsius est terra, & plenitudo eius, tam quo ad naturā, quā quo ad vsū, vt declarat Thom. in neutro libro ad hoc citatus 2. 2; q. 66. art. 1. Secundò, quòd horū bonorum quædam sunt communia, & nullius, ita quòd neque sunt Dei, neque hominis singulariter, neque hominū cōmuniter vlla dispositione humana in id sufficienti, sed capientium fiunt, quales sunt lapides in littore maris, & pisces eius l. 1. ff. de acquir. rer. dom. Alia verò sunt diuisa quæ aliqua dispositione humana sunt alicuius, & hæc sunt duplicia, quædā Dei tantum, quæ etiam appellantur nullius in §. sacra, & §. nullius, instir. de rer. diuis. alia tamen ratione quā superiora, scilicet, quia nullius hominis singulariter neque hominū vniuersaliter sunt, sed Dei tantum, secundū gloss. recept. ibi, & in l. 3. ff. de acq. rer. domi. qualia sunt omnia Ecclesiastica & Deo dicata per humanam oblationem, donationem, conuentionem, delictum, vel vltimam voluntatem, iuxta c. sunt qui opes 17. q. 4. & c. Res, cum gloss.

12. q. 1. & alia multa præsertim c. 1. de refor. sess. 25. Concil. Trid. & l. Nulli & l. Id quod & l. si quis ad declinandam. C. de Episc. & cler. cuius gloss. in verbo, minui, probat posse Deum institui hæredem, & ei donari & legari. Quæ omnia dicuntur sacra alicuius ex quatuor speciebus sacrorū, secundū Thom. recept. 2. 2. q. 99. ait 3. & probatur in iuribus prædictis, licet alia sint aliis sacratoria, vt probatur in Apolog. q. 1. Monit. 24. Alia verò sunt hominis, vel hominum singulariter, vel vniuersaliter, qualia sunt omnia profana & laica, siue sint publica, siue priuata, iuxta §. vniuersitatis, & §. singulorum instir. de rer. diuis. Tertio, quod hæc cōsequitur, solum Deum, & nullū hominē esse verū dominū bonorum ecclesiasticorū, & ita ecclesiasticos, siue seculares, siue regulares disponētes de illis, disponere de alienis: bonorum autem profanorū esse veros dominos laicos, & clericos seculares singulos, vel vniuersos ad quos ea humana dispositione ad id sufficienti pertinent. Et ita eos disponentes de iis, disponere de suis. Quarto, quòd vniuersalis omnium bonorū ecclesiasticorum tā mobilium quàm stabiliū, quæ sunt Dei, administratio, siue ius administrandi ea nomine ipsius pertinet ad Pont. Max. per concessionem immediatè factā ei, vt suo summo vicario. Particularis verò mediata, vel immediatè ab eodem Pontifice concessa inferioribus beneficiariis secularibus, vel regularibus pro sua cuiusque institutione, & titulo, ita quòd nullus eorū etiā ipsemet Papa, est verus dominus eorum, sed solum administrator rerum alienarum: Papa quidē summus, sed immediatus, alij verò particulares, & mediati. Quintò, quod

quodd inter beneficiarium secularem, & regularem hoc distat, quod ille potest habere verum dominium rei pecuniariae profanae vna cum iure administrandi haec vel illa bona ecclesiastica per hunc, vel illum titulum beneficium canonicum a Papa sibi mediate, vel immediate concessum, & quicquid acquirit intuitu suae personae, acquirit sibi quo ad verum dominium: quicquid vero acquirit intuitu sui beneficii, acquirit Deo quoad verum dominium, & Papae quoad administrationem vniuersalem, sibi vero, quoad particularem: Regularis vero quicquid acquirit tam intuitu suae personae, quam sui beneficii, acquirit Deo quoad verum dominium, & Papae quoad administrationem vniuersalem, & immediate, suo vero beneficio, & sibi quoad particularem mediatam. Sexto, quod inter clericum secularem non beneficiarium, & regularem simplicem non beneficiarium, hoc distat, quod ille siue sit factis initiatus, siue non, quicquid iuste acquirit, sibi acquirit quoad tam verum dominium quam laicus, ea quae sibi acquirit, hic vero nihil penitus acquirit sibi quoad verum dominium, nec veram possessionem, neque usumfructum, neque usum iuris, sed quicquid acquirit, acquirit primum Deo quoad verum dominium, & Papae quoad vniuersalem administrationem immediate, & quoad particularem mediatam ordini suo, vel Monasterio si est capax talis iuris administrandi; sin autem, remanet illud apud Papam, & sola administratio facti apud ordinem suum, vel monasterium dum Papa illis eam permittit, & etiam propriam

suae personae dum Papa, vel suus praelatus eam sibi iuste permittit. Septimo, quod tam Papa quam omnes alij beneficiarij, siue seculares, siue regulares, debent administrare praedicta bona Dei, tanquam administratores alienorum bonorum, scilicet Dei, secundum voluntatem eius declaratam per sacras literas, traditiones Apostolicas, & Canones Ecclesiasticos Conciliorum vniuersalium, & Pontificum Max. Octauo, quod voluntas Dei, & D. N. Iesu CHRISTI declarata per praefata, est quod Papa, & omnes alij ministri inferiores beneficiarij possint se alere decenter ex redditibus suorum beneficiorum, & quod superflua naturae, & decentiae, distribuunt in pauperes quos elegerint, siue mendicos, siue alios, indigentes tamen saltem ad se decenter sustentandum, vel in alia pia, vel iustae gratitudinis officia, & non thesaurizent ea etiam ad mutandum statum inferiorem in altiorum, nec donent illos diuitibus, etiam cognatis, veditiores, vel nobiliores fiant, & quod contrafacientes, in notabili quantitate, peccant mortaliter, ceu videntes rebus alienis contra voluntatem Domini, & tenentur ad restitutionem, quia violant legem iustitiae, non solum ipsi, sed etiam qui accipiunt ab eis, nisi excusentur per aliquod eorum quae nos colligimus in Apologia q. 1. Monit. 77. Coepum 3. Kal. Nouembr. finitum, eisdem Kal. manu extrema donatum, die sacro B. Martino Apostolorum pari, cuius vt intercessione contra omnia aduersa muniamur, cum tota Ecclesia oramus. Amen.

LAUS DEO.

FINIS.

INDEX.